

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISK DAGBLADET

Laupäeval, 8. nov. 1975

Nr. 86 (4076)

17. aastakäik

USA kaitseminister ja CIA ülemjuhataja kaotasid oma kohad

USA valitsuses toimusid ümberpaigutused, kusjuures suurimat tähelepanu äratas asjaolu, et kaitseminister James Schlesinger ja spioonorganisatsiooni CIA ülemjuhataja William Colby on sunnitud lahkuma. Välisminister Henry Kissinger kaotab küll esimehe koha rahvuslikus julgeolekunõukogus, kuid sel- lest hoolimata öeldakse USA-s, et võimuvõitluses tuli tema võitjana välja.

Kissinger ja Schlesinger on tegelikult olnud pidevalt erinevatel seisukohtadel, eriti mis puutub USA relvastusse. Schlesinger on nõudnud, et USA arendab uusi ja tipp- moodseid relvi "kuna muidu ähvardab hädaoht, et ameeriklased jäävad venelastest maha".

Peale selle on Schlesinger kritiseerinud Kissingeri poolt kavandatud pingevähenda- mise poliitikat ja tihti alla

krüpsutanud, et ameeriklased ei tohiks usaldada Moskva lubadusi, näiteks Salt-läbi- rääkimistel.

Kuid Schlesinger on teisel küljest olnud ka erakordselt "ebadiplomaatlik" läbimises kõrgemate valituse- ja kongressi liikmetega. Püüdes oma plaane läbi viia, läks ta nendega alataas tülli.

President Ford sõnas juba siis kui ta oli viitsepresident, et kui ta oleks president, val-

landaks ta Schlesingeri otsu- kohe, kuna viimasel puudub tahe ja oskus konstruktiivselt koostööks kongressiga.

Uueks kaitseministriks ni- metati Valge Maja staabisheff Donald Rumsfeld. Tema koha- ta öeldakse, et ta on mees, kes oskab iseseisvalt mõelda ja ka tegutseda. On koguni juhtu- nud et Rumsfeld on esitanud proteste Kissingeri vastu.

Rahvusliku julgeolekunõu- Järg lk. 11

Kongressi peateema: ja noorteküsimused Omavaheline koostöö

Kõige pakilisemaks probleemiks eestlusele Rootsis, kui otsustada resolutsioonide arvu järele, on noorsoo küsimus, rõhutas Eesti kolmandat organisat- sioonide kongressi Rootsis avades Kongressi toimikonna esimees dotsent Valter Tauli, kes valiti ka kongressi juhatajaks, sissejuhatavas sõnavõtus, mis järgnes minister Anna-Greta Leijoni avakõnele. Dots. Tauli rõhutas, et eeskätt on te- gemist organisatsioonide järelkasvuga, st. nende edaspidise eksistentsiga. Kui me kaotame nooruse, siis oleme kadunud kõik. Kõneleja rõhutas, et teisel kohal resolutsioonide arvu poolest on koostöö küsimused kongressi keske teemana. Ja nii see ka kujunes kongressi käigus vanas riigipäevahoones, millise plee- numisaal on ideaalne suurele kongressile. Ja eestlaste kongress oli esindatud 120 organisatsiooniga ja 186 delegaadiga üsnagi imponeeriv oma formaadis.

Kongress kestis ümmargu- selt 12 tundi, alates kell 10 hommikul ja kestes kella 22-ni laupäeval. See oli suhteliselt kiire, arvestades sellega, et läbi tuli arutada 57 resolutsioonikavandit, millistest vas- tu võeti 55, osalt esitatud ku- jul, osalt mitmete muuda- tustega.

Resolutsioonide hulgas kä- sitles üks, koosolekul Karl Laantee poolt esitatud, ka Tal- linna toimuvat protsessi: kongress otsustas pöörduda Rootsi peaministri Olof Palme poole, et see astuks N. Liidu valituse ees samme nende viie inimese kaitseks, kes Tallinnas kohtu all seisavad ainult selle pärast, et nad on pöördumises rahvusvahelise opiniooni poole julgenud nõu- da inimõigusi ja vabadusi, millistest kõneldi ka Helsingis N. Liidu poolt alla kirjutatud lõppdokumendis.

Resolutsioon, mis äratas vahendit tähelepanu rootsi massmeediumeis ja juba pü- hapäeval andis seda edasi mh. televisioon ja raadio päevaandistes.

Pärast kongressi avamist valituse esindaja poolt ja dots. Tauli pöördumist dele- gaatide poole korraldava komitee nimel, algas koha praktiline töö, kusjuures kongressi esimene osa kuju- nes üsnagi tormiseks. Ühel poolt kajastusid koostööprob- leemide arutamisel olemaso- levate ringkondade vastuolud, teiselt poolt esines rohkelt proteste töökorra ja protse- duuri osas, kuna töö efektiiv- suse huvides oli näit. kon- gressi kodukord juba varem komitees koostatud protes-

teerimisvõimalusega organi- satsioonidele ettevalmistavas käigus.

Koosolekul nõudsid mitmed, et kongress siiski peaks ko-

võtma ja et arutataks võima- likke muudatusi. 1960 aastal toimunud teisel organisat- sioonide kongressil, kus esi-

Järg lk. 11

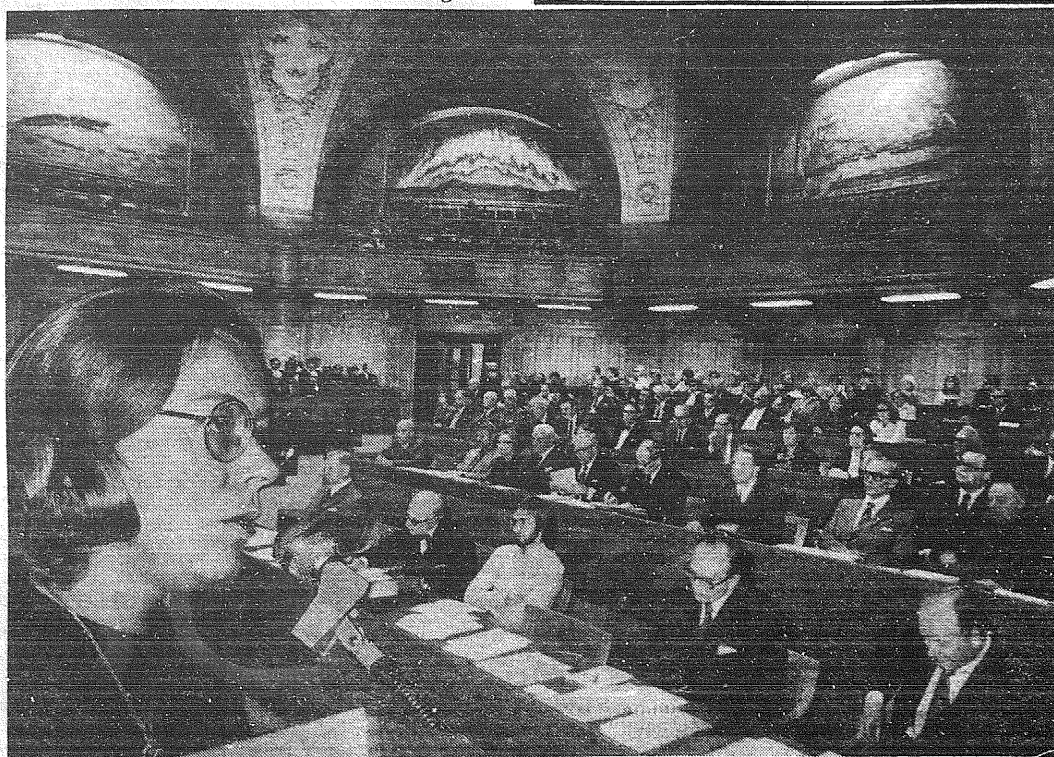
Lätlased aga leppisid kokku raha jagamises

Eestlased teatavasti ei saavutanud kokkulepet riikliku orga- nisatsioonitoetuse jagamises, mis oli määratud Rootsi Eestlaste Esindusele ja Eesti Komiteele ning mõlemad organisatsioonid on palunud Invandrarverketit ümberotsustamist. Lätlased sel- le vastu saavutasid neile määratud 125.000 krooni jagamises kokkuleppe Läti Kesknõukogu ja Läti Abistamiskomitee vahel, millega välditakse tagasimineku rootsi asutuste juurde.

Nagu Eesti Päevaleht kuu- leb, jagatakse kokkuleppe kohaselt toetussumma kol- maks, kusjuures kumbki peaorganisatsioon saavad võrdsed osad oma tegevuseks, kolmas osa aga läheb erifondi muude vähemate läti organi- satsioonide tegevuseks seli- selt, et fondi juhatus, kuhu võrdselt kuuluvad keskorga- nisatsioonide esindajad, ot-

sustab toetuseavaldused ja toetuse määrad vastavalt va- jadusele.

Organisatsioonidel tuleb iga kord täpselt ära märkida raha kasutamise eesmärk n.ü. pro- jekti esitamise näol, millise teostamisele hiljem järgneb aruandlus fondile. Jagamisp- laan läheb Invandrarverketi juhatusele kinnitamiseks.

Minister Anna-Greta Leijon avab kongressi. (Foto Lepper).

EPL

Laupäeval, 8. nov. 1975

Kongress

Viieistkümmet pikka aastat järele pidasid eestlased Rootsis jälle kongressi, kus enamasti siin maal tegutsevatest eesti organisatsioonidest olid esindatud ja praktiliselt kõik olemasolevad ringkonnad. Et eestlaste staatus on selle aja jooksul paranenud, seda kripitsutas alla asjaolu, et viibisime auväärses riigipäeva pleenimisajaks ja avajaks oli selle maa valitsuse liige.

Meie enda kui ka rootsipoolse mentaliteedi arengut valgustas võibolla enim minister Anna Greta Leijoni soe soovitus, et me eesti lastele annaksime eesti emakeele, et nende loomulikkude arengut soodustada vastavalt teaduse moodsaimale vaatele samal ajal kui meil endil on ilmnunud raskusi just laste emakeelses kooli juhtimisega noorimate vanemate "aegunud" eelarvamiste pärast.

Nii on otse südant soojendav, kui oma vähemuspoliitika 180-kradilise pöörde teinud riigivõim akki omalt poolt soovitab, et säilitaksime oma keele ja rahvusliku identuse. Loomulikult kergendab see kontakti eestlaste ja rootslaste vahel, eriti sagedaste küsimuste taustal: "Kas te ikka veel kõnelete kodus eesti keelt?". Siin on alanud suur ümbermõtlemine.

Paradoksaalne on muldugi, et just sel ajal, mil sinise ühiskonna "jää hakkab sulama" vähemuste mõistmise näol, kerkivad meie kongressil olulisima päevaküsimusena üles just järelikasvu probleemid. Valter Tauli rõhutas avasõnas öieti, et "kui me kaotame nooruse, siis oleme kadunud kõik — see on paratamatu loodusseadus". Ta lisas: "Enne kui meie ise, viimased mõhikanaalsed, kaome füüsiliselt, kaovad meie organisatsioonid, kaob eesti kirjandus, ajakirjandus, muusika, kogu meie kultuur, meie vaim ja hing."

Nüüd näitas kongress stiski mitte ainult huvi noorte vastu vaid ka noorte huvi kasvamisest eestluse vastu. Dr. Paljaku referaadile lisatud arengukurvid näit. skautluses on suundunud jälle ülespoole ja suundumuse seisab, kes täidab selle ühikuse vaba aja resti, mis noorele üle jääb õpingute ja selle järele kuuluvast rutinitagevusest: kas see vaba aeg mahutab endasse ka eesti sõpra eesti noortetagevuses, seega ettevalmistust tulevasele tege-

vusele ka eesti pool? Selle vaba huvi võitmine on seega äärmiselt oluline. Riigivõimu abiga on see teataval määral kergem, kuna siin avaneb võimalusi huvipakkuvateks aktiivsusteks.

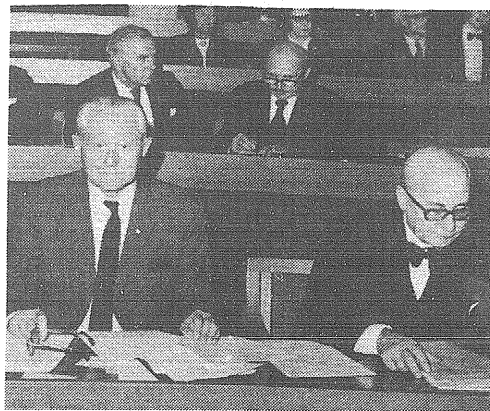
Sellel põhjal jäi mulje, et kongressi "suureks küsimuseks" ei kujunenud mitte järelikasvuprobleemid, vaid koostöö otsimine väljakujunenud nn. ringkondade vahel. Need probleemid angazheerisid ägedatele vaidlustele, millest koorus välja mulje, et teatud lähenemine on teel, kuigi pikaldaselt. Kõikides ringkondades on tuumik, kes teistimõttejate nähes näeb rahvuslikku vaenlast ega suuda ette kujutada isegi ühist huvid ühist esitamist väljapoole. Kongressil paistis aga silma, et koostöö nõue on märksa tugevnenud ja nagu üks delegaate seda ütles: "rahvas nõuab seda".

Nagu esimeeski rõhutas, ei ole vaja mitte üksmeelt, sest arvamused võivad erineda, vaid just koostöövõime, rahvusgruppi huvid esikohale seadmist, rahvuslikku mõtlemist. Sammuks selles suunas oli kahtlemata Asu-Marga resolutsiooniettepanekust ilmnenu positiivne dünaamika, kus esmakordselt mõlema "pooli" esindajad, kuigi individuaalselt, seavad eesmärgiks jõuda ühe ja sama eestlaskonna esindamisviisi juurde demokraatlike üldvõimete kaudu. Seda ei saavat kohe, olevat vaja ette valmistada, järele mõelda, ütles valimistest eemal seisnud poole esindaja, jättes lahtiseks kas ja millal selle tõelise ühise platvormi jõutakse, kus nagu kongressilgi nüüd, kõik mõtte- ja koguneda võiksid parlamentaarse laadiga vaidlusteks.

Kongressil ilmnas, et koostöö on hakanud muutuma pakiliseks küsimuseks, eriti just riigi muutunud poliitika taustal. Kui näit. läti rahvusgrupp esimesel "proovil" suutis riigitoetuse küsimuses kokku leppida, siis saatsime meie selle küsimuse riigivõimule tagasi, et see meie endi eest otsustaks, mis just alla ei kriipsuta poliitilist küpsust, jättes kõrvale tõsiasi, et riigivõim kohtles lätlasi ka märksa paremini kui nell korda suuremat eesti rahvusgruppi. On ju selge, et oleme tugevamad, kui meil on esitada üks ja tugev tahe selle asemel, et oma lõhestuses laseme teisi otsustada ja kaotame prestiiži ühiskondlikult.

Nende küsimuste selgitamisküsimuse oli kahtlemata vajalik, kuigi see oli probleem üle organisatsioonide enamuse peade, kes kahtlemata näinuks kongressil suuremat huvi kohapealsete küsimuste vastu, kasvõi konkreetsete alakomisjonide-koosolekute kaudu. Kongressi rahvuspoliitilisi eesmärgi varjutasid kohati — kahjuks — poliitilised vahekorrad.

Kongress pidi olema moodne ja ajakohane. Ja oli ka seda, tänu ettevalmistajate suurele vaale. Paraku aga tekitas vanast rutini mõeldamine minne irratsiooni, mida oluks võimalik vältida, kuna vaevalt siin oli eesmärgiks sõnavabadust kärpida — tegemist oli

ERN uus esimees Johannes Mikkelsen (vasakul) koos oma büroojuhataja Arvo Horniga orgide kongressil, kus nende taga istuvad vasakul kandideerimisest keeldunud Aksel Mark ja senine esimees Tõnis Kint. (Foto Lepper).

Ootamatu ERN esimehevahetus peakoosolekul

Eesti Rahvusnõukogu juhtimine on juba aastaid toimunud sel põhimõttel, et nn. Oslo eksilvalitsuse juht on ühtlasi juhatuse esimeheks, et markerida koalitsiooni toetust.

Pühapäevasel aastakoosolekul, kuhu kogunes ootamatult vähe üldkogut liike, kellest osa lahkus enne valimisi, tekkis aga üllatav olukord.

Nimelt jäi senine esimees ja eksilvalitsuse juht, 79-aastane Tõnis Kint, hääletamisel vähemusse. Tema asemele tuli ühehääleliselt enamusega sotsiaaldemokraatide liider, 68-aastane Johannes Mikkelsen.

Tavakohaselt esitas Tõnis Kint esimehe kohale Heinrich Mark, kuna vastaskandidaadi esitajaks oli Peeter Tõnus.

Teised kõne alla tulnud kandidaadid, eeskätt Aksel Mark, keeldusid Tõnis Kinti vastu kandideerimast, mistõttu hääletamisel kaks üldkogu liiget, kes nähtavasti ei pooldanud kumbagi kandidaati, jäid erapooletuks.

Nii langesid hääled vahekorraga 15:14 Mikkelsoni kasuks, kelle pooldajad viibisid kohusetruult kohal.

Seega on Johannes Mikkelson kaks järgmist aastat esimees.

Mikkelsoni erakond Rahvusnõukogu ei võta osa Tõnis Kinti eksilvalitsuse tööst ja sellega on senine traditsioon personaaluniooni näol ERN

juhtimises murtud.

On võimalik, et see muudatus on kaugemaleulatuva mõjuga.

Tallinna protsessi otsused

Nagu EPL kuulbe, kuulutati Tallinnas ülemkohtus otsused viie kohtuotsuse kohta, keda süüdistati pöördumises välismaa poole inimõiguste taotlemisel.

Otsused tõenäoliselt olid teataval määral pehmemad välismaise tugeva opiniooni tõttu. Sergei Soldatov ja Kaljo Mälik mõisteti kumbki 6-ks, Mati Kirend ja Artjom Juskevitch kumbki 5-ks aastaks vangistusse, kuna Arvo Varato mõisteti õigeks.

Tavaliselt sellistele karistustele kaasub ka teatud ajaks asumise määramine, mille kohta aga andmed puuduvad.

Muide andis rootsi raadio venekeelne saade üna ulatuslikult protsessi ajal edasi rootsi ajakirjanduse hääli selle kohta.

Õp. Troost Roots

Baltimore eesti ev.lut. koguduse õpetaja Troost võtab Norrköpingis osa Rootsi praostkonna sinodist ning Stockholmis peapiiskopliku koguduse aastapäevast küllalisjulistajana.

USA-eestlaste rahvuskomitee liikmeks on tal ette nähtud reisi kohtamised ka eesti tegelastega.

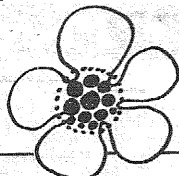
Högre studier i vår

Det gäller att du bestämmer dig före 20 november i år. Senast den dagen måste nämligen ansökan till spärred utbildning — läkar-, tandläkar-, farm kand-, receptarie-, psykologi- och kemiutbildning — vara oss tillhanda.

För öspärred utbildning gäller att du ska registrera dig vid institutionen senast 4 februari.

Information och blanketter kan du få på närmaste universitet, högskola, vuxengymnasium eller yrkesväglednings-expedition.

**CENTRALA
ANTAGNINGSENHETEN**
UKA,
Box 16326, 103 26 Stockholm.
Tel: 08/24 85 60

600:-

Teie vana televiisori eest, olgu see nii vana kui tahes, kui ostate 26" värvus-TV: TELEFUNKEN, B & O, GRUNDIG, LUXOR, LÖWE või PHILIPS.

Just praegu müüakse odavalt ka stereo-seadmeid.
Helistage veel täna tel. 45 13 00 või 45 13 50

**Eestlased ostavad tavaliselt
TELEFUNKEN'i**

**normmalms radio
& elvaruhus ab**

3vandenplan 2, MIDSOMMARKRANSEN

vaid toimetulemisega antud küllalt kitsas ajaraamis. Meie probleemid jätkuks teatavasti nädalapikkuseks kongressiks. On tervitatav, et otsus tehti seekord mitte enam pidada 15-aastast vaheaega järgmise kongressini. Areng nõuab tihedamat kontakti.

KLA

EESTI PÄEVALEHT

Eestniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhana Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm I
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunaks Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 018/147772
Tellimispostigiro nr. 15 67 70-0
Kuulutussarvete postigiro 60 59 00-0
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 187:—
Termin (4 kuud) .. kr. 68:—
Kuu kr. 18:—

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT,
FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kuriren
Tryckeri AB Eskilstuna 1975

Tallinna lipkonna Tondi rühm oma juhtide ja külalistega kasvatuspäeval Göteborgis. (Foto Kopler).

Tallinna lipkonna tegevusest Göteborgis

Külesoleval tööaastal ei ole nagu suvevaheajaga olnudki. Vaevalt oli lipkonna traditsiooniline oma laager lõppenud, algas pingetud ettevalmistus lipkonna noorte osavõtuks Maailmalasager Metsakodust, tuli täiendada ja kontrollida lipkonna üldvarustust, pakkida teigid ja muretseda sõiduvõimalused laagrisse jne. Ühisel ettevalmistuse kokkutulekul kontrolliti ja täpsustati skaudi- ja gaidivormid ja isiklik varustus. Muretses ja probleemide leidsid mõnelgi.

Need lahendati aeg-ajalt. Kui laagrisse minetu aeg kises oli, siis lahkus lipkonna kogu juurest üle 40-likkmeelne võõrus rühm noori ja nende juhte. Teigid ja muu ühisvarustuse oli Koltjärvelt linna

toimetanud noortesõber Voldemar Lepik. Tasuta ühissõidu laagrisse ja tagasi võimaldas kõigile laagrist osavõtjatele lipkonna liikmetele Tallinna Lipkonna Sõprade Selts.

Lipkonna sügistegu läks käiku 13. augustil Juhtide Kogu koosolekuga. Sisetegu allüksuste koonduste näol sai alguse septembri esimesel nädalal kõikides allüksustes. Tegevus toimus korrapäraselt igal nädalal kõikides allüksustes.

Koondused on esmaspäeviti hundudel, hellakestel ja rajuritel, reedeti skautidel ja gaididel. Juhtide Kogu kokkutulekud peetakse tarviduse järele, laulgrupp "Hämariku" kokkutulekud toimuvad

muud igal esmaspäeval enne rahvatantsugrupi harjutusi, milliseks kohaks on üritatud suurt võimla Bräcke koolimajas kolmeks tunniks.

Lipkonna peakoosolek toimus 18. septembril. Kinnitati tegevus- ja majandusaruanded, valiti uus lipkonna juhatus ja Koltjärve Sihtasutuse juhatus liikmed. Võeti vastu majanduseelarve 1977 ja tegevuskava ettepanek 1978.

Kuna 1974 AK võitis vastu tallinlaste kutse AK 1975 Göteborgis – siis on käinud kogu septembri kuu jooksul kibe ettevalmistustöö lipkonnas sihtiga: Väärikas vastuvõtt kaasjuhtidele ja noortele Maleva ühikutes. Tööd jätkus kõigile. Administratiivse osa ja AK läbiviimiseks vajalikud ruumid korraldas lipkonna juhatus, avakoosoleku skaut- ja gaidirühm lippude valvaga ja avaseremoonlaga, AK peo korraldajad "Hämariku" laulgrupp, hundid ja hellakesed. Peo pääsmete müügil aitas kaasa lipkonna revisjoni-komisjon ja toimkonna läbiviimist korraldas rajurite rahvatantsu juht Geeni Ojasoo. Kindla seljataguse andis lipkonnale ürituse läbiviimisel jälle Sõprade Selts ennelaenu korraldamisega nii koosoleku ruumides kui AK peol.

Lipkonna suurim tänu Göteborgi Eesti Seltsile ja Eesti Komitee Göteborgi Osakonnale tasuta ruumide laenamiseks eest! Vaatamata Maleva suunõutuse läbiviimisele on lipkonna töö kulgenud normaalselt rada. Läbi viidud on skaudi- ja gaidirühma nädalalõpu väljasõit Koltjärvele koos külalistega Pärnu lipkonnast, on vastu võetud külalised eesti õpetajate päevadeil rühma koondusel, samuti on laulgrupp "Hämarikul" seljataga edukas esinemine Västerås eestlaste peoõhtul.

Hea koostöö Sõprade Seltsi, Koltjärve Sihtasutuse juhatuse, lipkonna noorte, lastevanemate ja juhtide vahel ja arukas asjaajamine on kandnud hääd vilja. Seda ühendab 19-aastane korrapärane rahvuslik kasvatusööb ja noorte juhtide pidev järelkasv lipkonnas.

Postitempel Karu lipkonna juubeliks

Karu lipkond Stockholmis tähistab oma 30-aastast tegevust juubelil suure jõuluga nädalal Eesti Maja Noortemuinas. Tegevusjuubeli tähistamise puhul andis Rootel Postivalitsus loa eritempliks pidustuse esimesel päeval, 22. novembril 1975. Seega avab Karu lipkond vaid üheks päevaks endale postkontori, mis on avatud laupäeval 22. novembril kella 11-st kuni kella 20-ni.

Tegevusjuubeli esimesel päeval on postkontoris müügil lipkonna värviüksis embleemiga varustatud 30 aasta juubeli esimese-päeva ümbrikud koos ingliskeelse selgituskardiga. Ümbriliku ja selgituskardi hinnaks on 1:75. Margistatud ja eritempliga tembeldataud ümbriku hinnaks koos selgituskardiga on 3:50.

Eri soovi korral on võimalik 40-öörilise lisatasa eest margistada esimese-päeva-ümbrikke. Asjajamunud ja Rootsi esmakordsete 90-ööriliste markidega, millel skaudimotiivid.

Karu lipkonna tegevusjuubeli esimese-päeva-ümbrike ettetellimised on võimalikud ainult hinna

Postitempel Karu lipkonna juubeliks

Karu lipkonna juubeli embleem.

• Pressi-tsitaate

Silmad on, aga ei näe, kõrvad on, aga ei kuule
Vaba Eesti Sõna, USA-eestlaste häälekandja New Yorgis käsitlen nend holatust, milliseid USA juhid on saanud kokkuleppe poliitika osas, mis aga on kostunud kurtidele kõrvadele:
"Kallid külalised, Henry Kissingeri auks korraldatud banketil holatus Puna-Hiina välisministri Chiao Kuan-hua USA-d, et praegune de-tenepoliitika viib uue maailmasõjani.

Välispoliitika rajamine pettekujutustele ning ekslikele lootustele aina õhutab lautamistungi, ütles punahinlane, kes oma kauaaegselt konspiratsioonikaaslasel, N. Vene juhtkonda, tunneb kindlasti paremini kui keegi teine väljaspool kommunistlikku leeri.

N. Vene juhtide reetlikkus riikidevahelises suhtes ja sõjalises võlmsuse vahetpidamatu suurendamine ei peaks enam olema uudis nendele, kellel silmad on nägemiseks ja kõrvad kuulmiseks.

USA valitsustegelaste ja rahvasindajate keskel aga on enam kui soovivat neid, kes varitsevat ohtu ei näe ega kuule. Grupp senaatorid eesotsas Edward Kennedyga teeb praegu Senatis kampaniaat juba niigi karbitud sõjandusliku eelarve piiramiseks veel biljoni dollari võrra.
Selle juures on aga USA sõjaline

võlmsus mitte teiste riikidega sammu pidanud, vaid tagasi läinud.

Armee suuruse poolest on USA praegu maailmas 4. kohal, temast ees olevate N. Vene, Puna-Hiina ja India järel, sõjalaevastiku poolest on USA juba jäänud teisele kohale N. Vene järel,

kaugrakettide poolest on USA samuti N. Venest maha jäänud ja N. Vene ei luba mingit kohapealist kontrolli uute missiilite-baaside ehitamise ja teiste strateegiliste relvade juurdeootamise üle ka selles piiratud osas, mille suhtes USA ja N. Vene vahel relvade piiramise alal on kokku lepitud.

Ei ole põhjust mõistatada, kelle vastu on juhtitud N. Ei ole põhjust mõistatada, kelle vastu on juhtitud N. Vene sõjalised ettevalmistused: inimliku ettenägelikkuse järgi ootustades ei kujune Puna-Hiina veel aastakümnete jooksul N. Venele võrdseks vastaseks ja peamine kivi maailmavalitsumise teel komistamiseks on N. Venelike veel USA. Tähelepanu: look tuleb USA pihta. Riigitegelaste vastutavad isikud presidentid kuni rahvasindajateni võtavad enesetele kohutava vastutuse, kui nad riigi julgeoleku ning tuleviku rajavad detente-lootustele ja mitte riigikaitse relvade juole."

Inglismaal suri 10. septembril Helju Pällo, sünd. 25. juulil 1928 Bestis.

Stockholmi Eesti Majas toimus USA eesti naiskunstniku Arville Puströmi näituse avamine. Kunstnik oli ise kohal (EPL-foto Lepper)

Külastikunstnik Arville Puström oma näituse avamisel Stockholmi Eesti Majas. (Foto Lepper).

Arville Puströmi kunstinäituselt

Reedel, 24. okt. avati Stockholmi Eesti Majas Arville Puströmi kunstinäitus. Kunstnik on pärit USA-st, kus ta elab ja töötab Mendhamis, N.J. kunstipetajana tütartele keskkoolis. Ta kunstipingud on alanud "Pallasees", jätkunud Düseldorfi Kunstiakadeemias, ja lõpuks on Arville Puström õppinud mitmes ameerika maalistuudios. Küllalise esinemine oli arvukalt kohale meelitanud kunstihuvilisi, kes ta maale huviga vaatasid.

Võiks küsida, mis on need ohulised tegurid, mis teevad pildi elamuslikuks kunstiks? Kui kõik on olemas — maalimistehnika, värvi käsitlensuskus — ja toonistamisovusus. Ja kõik kujutatakse on usutav, just nii nagu me seda näeme ja teame olevat. Ja ometi jääb kõige selle juures elamus saavutamata just seepärast, et liiga lihtne ja "arusaadav" kunst minetab huvitavuse.

Braque õmistas erilise tähtsuse sellele, mis jääb kunstis seletamatuks. "Ainuke asi, mis kunstis midagi tähendab," ütles ta, "on see,

mida ei saa seletada. ... Kui puudub müstika, puudub ka poeesia. ... See seisukoht võib ju olla osaliselt liialdatud, kuid vastaja reaktsioon peab siiski igal juhul olema rohkem kui see äratundev "ahah".

Selle näituse viga on just see, et kõik tundub nii tuttavana, ammu, ammu nähtuna ja selgena. Mõni plit on nii tuttav, et otsid selle nurgast ühte teist signatuuri. Ka need veel ootajate motiveerimata rahvaridid.

Tallinna ja kodumaa vaated üldse, on on lõundile pandud nagu piltpostkaardi järgi, jäävad neutraalseks registreerimiseks. Kuigi näit. "Tallinna sadam", "Toompea nõlvak" jt. ei ole piltidena halvad.

Rahvuslased olene me kõik, midu me ei oleks siin, kus me oleme. Aga me ei tõi rahvuslikke motive, selle sõnoleid ja muid avaldusi teha sellega banaalseks,

Vabadusvõitleja Sahharov

"Rikkumatud inimõigused on rahu ainus kindel alus", üeldakse Nobeli rahuauhinna põhjenduses Sahharovi puhul. Vesnikupommi konstrueerija, kes võitleb õige rahu ja inimse vabaduse eest — see on meie sajandi paradoks.

Andrej Sahharov nimetati oma teenete eest N. Lõidu vesnikupommi konstrueerimisel 32-aastaselt Nõukogude Teaduste Akadeemia liikmeks. Keegi polnud varem nii noorelt akadeemiasse pääsenud. Aga noorest teadlasest sai kõikide ootuste ja soodustuste (autojuhi auto, suvila, majanduslik kindlus) kiuste opositsionäär — kommunistliku terminiga "dissident" (teistimõtleja).

Areng toimus üsna aeglaselt. 50. ndate aastate lõpus esitas Sahharov Hrusštšovile isiklikult märkuse kirja aatomijäätmete asjus. Hiljem muutub ta relvastuse vähendamise pooldajaks, ise töötades edasi vesnikupommi valmistamiseks kallaal. A. 1970 moodustab ta koos kahe sõbraga Inimõiguste Komitee — üks sõpradest on praegu vangis, teine eksilis.

Tegelikult toimus otsustav samm juba 1968, mil Sahharov avaldab 10 000-sõnalise manifesti "Areng, koostöö ja intellektuaalne vabadus", mis läänese avaldatuna tekitab sensatsiooni. Sahharovi meelest baseeruvad maailma lootused sellele, et USA ja N. Lõidu poliitilised süsteimid sulaksid ühte. Hiljem on Sahharov muutunud järjest pessimistlikumaks. N. Lõidu ühiskond on tema järgi "kontrollreimatu bürokraatlik masinavärk". Kui USA ei tee oma N. Lõiduga teostatava kaubavahetuse tingimuseks N. Lõidu ühiskondlikku liberaliseerimist, "nakatab N. Lõit kogu maailma oma ebade-

mokraatlikkusega".

Selle kõige eest sai Sahharov rahuauhinna, mitte oma eriteaduslike oskuste eest. Väsimatu võitlus inimõiguste taastamise eest N. Lõidus loeti rahuauhinna vääriliseks. Tuleb silmas pida, et ükski ametlik N. Lõidu juhtiv isiksus pole kunagi saanud rahuauhinna. Auhinnakomisjoni tegelik siht oli näidata, et rahuauhinna ei vääriraalpoliitilised "tehnikud", vaid üksikisikud, kes lakkamatult väidavad, et N. Lõidu liberaliseerimine on maailma rahuliku koostöö algingimus.

Selle kõige tõttu on N. Lõidu ametlik reaktsioon rahuauhinna puhul kibe ja äge. Läänes tervitati auhinna saajat üldiselt poolehoiduga (maha arvatud mõned "reaalpoliitilised" soovi auhinna andmiseks näiteks Kekkosele). Solzhnitsõn tervitas kolm aastat nooremalt Sahharovi ja toonitas, et Sahharov on ohverdanud oma tervise ja karjääri võitlusele inimõiguste eest. Sahharovi abikaasa Jelena (kes pidi laskma end Itaalias opereerida, kuna talle ei antud arstiabi N. Lõidu) ütles ajakirjanikele, et auhind aitab Andreil inimõiguste eest võidelda.

Sahharov ise ütles, vastu võttes Norra saadiku poolt saadatud nenesoovi ja roosid: "Ma loodan, et see aitab poliitilisi vange". Tema külnud kahetoomalises korteris, kus Sahharov elab koos naise, ämma ja kasutütre, heliseb telefon lugematuid kordi päevas. Sahharov katseb aidata kõiki, keda poliitiliste "kuritööde" eest ootab vangia või vaimuhaiga, kirjutades märkusi ja võttes kontakti välisajakirjanikega. Hoolimata kehvadest kergest südamest ei saaks ta kohtuhoonele ees, kus toimuvad poliitilised protsessid. Ta on üsna

et me neid igale poole ja igal ajal paneme.

Muidugi on selge seegi, et uusi teemasid leiutada ei ole lihtsalt võimalik. Kirjandusloolased arvestavad võimalikke teemasid üldse umbes 500 ümber ja ega see kunstis teistsi pole. Ega oluline on, et kunstnik (nagu kirjanik) käsitleb valitud teemat individuaalselt, omal viisil, oma silma ja südamega. Muidu jääb paratamatult ka vaatajal värske elamus saamata, sest "ta on seda juba näinud".

Ka sihtideid realism, mis kujutab kõike ümbristavat, on oma piirides sunnitud otsima individuaalseid avaldusvorme.

Arville Puströmi maalide peamised moodustavad lilled (näit. "Pufengid"), reservatsiooniga ka merevaated. Akruülmaleid, küll ehk isiklikumalt nähtud, on aga nüansseerimata ja pisut jälkades toonides.

Arvustuste järgi ameerika ajakirjanduses on Arville Puström oma kaasmalastel hulgas üks populaarsemaid kunstnikke. Nii näis see siingi olevat — terve rida pille old leidnud uue omaniku juba näituse avapäeval.

Jaht Leedus "Kroonikale"

NEW YORK (VES) — Leedu katoliiku kiriku liikmetest annab üks pörandaalune grupp välja pörandaalust "Kroonikat". Sellest on seni läände saanud mitmesuguseid kanaleid kaudu 18 erinumbrit. Leedu kiriklikud ringkonnad on neist terve rea avaldanud ingliskeelses tõlkes ja levitanud seda kui okup. Leedu katoliiku kiriku olukorda raskesti pakastavat, USA, Kanada, Briti ja Austraalia katoliiku kiriku ringkondades.

Märgitakse, et pörandaalune "Kroonika" on hästi informeeritud Leedu kiriku sündmusist ja Vene okupatsioonivõimude vägivallast kiriku vastu tegutsemisel.

N. Vene KGB on pidevalt jahil, et avastada "Kroonika" väljaandjaid ja trükkijaid. Senini aga tulemusi. Küll on korjatud ära kirjutusmasinaid, paljudusaparaate, arreteeritud isikuid, teostatud ülekuulamisi, korraldatud jälitamisi ja järele aetud terved KGB osakonnad kuid igasuguste tulemusteta. Arreteeritud on tulnud vaastada, kuna seigiti nende asjaosaliseks mitteolemine, paljudusaparaatide ja kirjutusmasinate kontroll ja kirjanepamine on samuti lõppenud fiaskodega.

üks, sest N. Lõidu ametivõimud on hajutanud "vastupanijad" — tuntud neist aetakse aksili, tundmatu arreteeritakse. KGB küsib Sahharovi: ta kasutitart on sunnitud ühiskoolist lahkuma, naisele ei anta arstiabi, vanad kolleegid mõeldavad temast ühaval tervitamata. "Nad tahavad mind närviliseks teha," ütles Sahharov.

N. Lõidu "dissidentid" esindavad eri maailmavaateid. Solzhnitsõn on müstik, ortodoks ja tsaariga seotud terminoloogias järgi "slavofili", kes loodab abi "vene hinge" sügavustest. Geneetik Medvedjev on marksist, kuigi ta pole rahul praeguse valitsusega. Sahharov on läände suunatud vene hariltsane. Ta usub humanistina vabadusse kui ühiskonna tähtsasse moraalseesse ja tõhusasse alusesse. Ta usub teadusesse kui inimsoo "redelisse parema elu suunas". Sahharov ei pea suuremat lugu ideoloogiatest või "kitsarinnalistest massimõtetest".

Ta nimetab end liberaaliks ja on skeptiline igasugu sotsialismi suhtes, kuna see lõpeb alati võimupöramonopoliga, mis lämmatab uued ideed ja pole ei humanne ega efektiivne.

Sahharov loodab pääseda Norrassa ja vastu võtta Nobeli auhind, hoolimata rezhimil takistustest. "Kui pole lootust ja ideaale, siis on maailm pime ümbritsev," ütles ta.

N. Lõidu võimude reaktsioonil Sahharovi auhinna leotomustab tsitaat ajalehest "Literaturnaja Gazeta": "Sahharov on "humanismi" poolt, aga püüab intihulki Läänes, kes kannatavad vägivalla, tööpuuduse ja inflatsiooni all, äsistada Nõukogude Lõidu vastu, kes olevat kaasaegse kapitalismi kõigi häda "algpõhjus". Sahharov on hea ja armuline kõigi vastu, maha arvatud oma maa ja oma rahvas. ... Väljaspool kahtlust on üks: õnnistades Sahharovi Nobeli preemiaga tegi imperialistlik reaktsioon poliitilise zheisti, mis on tõend püüetest õhutada antisovjetismi ja saboteerida rahvusvahelise rahu tugevdamise protsessi".

Sahharov teatavasti ei võitle "oma maa ja oma rahva" vaid N. Lõidu ebademokraatliku valitause vastu. Tõuline on ka paranoialik katse viia norralase poolt määratud rahuauhinna ajada "imperialistliku reaktsiooni" kontosse, kuhu ju N. Lõidu ametliku arvamise järgi kuuluvad kõik, kes ei poolda sajaprotsendilist nõukogude kommunismi.

Tsoline mentaliteet on see, mille vastu Sahharov võitleb. (EPL/AT)

DDR-i süsteemikriitik:

Kriitika mõjustab otseselt poliitiliselt aktiivset osa Ida-Saksamaa elanikkonnast

Lääne-Saksa ajakirjale Stern antud jutujamises ütles idasaksa nn. süsteemikriitik professor Robert Havemann, et kui DDR-i piirid ei muudeta, põgeneks massiliselt inimesi läände. Stern kaitles samasuguseid ka üht teist tuntumat süsteemikriitikut, 38-aastast luuletajat ja ballaadide lauljat Wolf Biermanni.

Mõlemad liiguvad vabalt ringi, kuigi nad nendivad, et DDR-i rezhim saadab poliitiliselt ebamugavaid isikuid vanglastesse.

Professor Havemann märgib, et treidid taha satuvad enamasti inimvõimelised inimesed, kes on toinud vaid mürdasid sellest, mida kriitikut iga päev teevad ja ütlevad.

Miks siis kriitikut süüdistatakse? Selle kohta ütles Havemann, et Honeckeri rezhim omab vähemalt nii palju taipu, et aru saada, et süsteemikriitikut otsene tagakiusamine kahjustaks rezhimi ennast. "Tagakiusamine oleks äärmiselt meid, kuid peale selle tahavad rezhimi tegelased esineda läänest teatud suurejoonelisusega".

Biermann omalt poolt aga ütles, et ta isiklikult kardab.

Kui meile ideed sotsialistliku demokraatia kohta paneksid DDR-i rahva liikuma, on üsna kindel, et rezhim saadaks meid vanglastesse.

Nii Havemann kui Biermann kritiseerivad teravalt olukorda Lääne-Saksas ja ühtlasi ka läänest kapitalismi. Pole mingit kahtlust, et mõlemad on kommunistid. Ent nad toonitavad, et nende sihts on "demokraatlik sotsialism" kogu Saksamaa ulatuses.

DDR-is on sellega vähemalt alustatud. Sellepärast ja ainuiks

sellepärast pooldame me DDR-i, ütles Havemann.

Professor Havemann ise on parteist välja heidetud ja oma erialal pole ta tohtinud töötada pärast 1964. Ta ütles Sternile, et DDR-is on toimunud sotsialistlik revolutsioon vähemalt selles mõttes, et eramaadust DDR-is ei esine.

omandeid pole aga üle võtnud töötavad inimesed, vaid partei-klidkond, riigihierarhia.

Professor Havemann väidab, et temal endal ja teistel süsteemikriitikutel on rohkem pooldajaid kui DDR-i komparteil, s.t. sotsialistlikul ühtsusparteil SED.

Parteist on kaks miljonit liiget, kuid need pole keegi partei pooldajad. SED parteiparast leibitav tegelikkus meile ideid, kuna paljud "tehisinimesed" ametiülesandeks peavad lugema seda, mida meile olemas avaldanud läänest.

Havemann ütles, et kõrgemad parteilased on sunnitud lugema kõike, mida süsteemikriitikut on öelnud või avaldanud läänest. Seejärel paljundatakse materjal ja saadetakse edasi partei lokaalide sakondadesse.

Ja siin loevad materjali sajad, võibolla tuhandet inimesed. Võibolla loevad veel tuhandeid ja veelkord tuhandet inimesed parteipostisloomis, kol peale lugemiseks luba, kuid kes seda salaja liika teevad.

Nii on meil võimalik avaldada mõju poliitiliselt aktiivsele osale DDR-i elanikkonnast. Nimelt nendele, kes omavad kõrged ja keskmisi kohti parteis ja kes liiguvad ringi "suure mõttega". Ja nagu öeldud, tegelikult nad pole mingisugused parteipoolajad, vaid professor Havemann.

(EPL/JA).

Tänavu võib Liitunud Rahvaste Organisatsioon tagasi vaadata oma kolmekümnele pikale, pingerikkale ja töörohkele tegevusaastale...

Soomepoiste vabadussõda

Helmo Susi: Kojutulek. Viis ingu soomepoiste päevilt. Hall malev II. Eesti Kirjanike Kooperatiiv. Laid, 1975.

1944. aasta sügisel likvideeriti Soome armees võitlevate eesti vabatahtlike Jalaväerügement 200. Kes tahtis, võis sõjaväkke edasi jääda, kes tahtis, võis tagasi minna. Eesti, kes tahtis, võis tagasi minna. Eesti, kes tahtis, võis tagasi minna. Eesti, kes tahtis, võis tagasi minna.

Saatesõnas ütles autor: "Kirjeldatud sündmused leidis tõeasi aset, kohanimed ja kuupäevad peaksid olema õiged. Kirjelused lahingust Tartu all on kooskõlas pataljoni ülemä päevikuga." Tõsioludel põhinevad sündmused on esitatud lühikirjanduslik vormis, olles kokkupuutes memuaarikirjanduse ja reportaažiga.

esimene viiest loost, "Kojutulek", algab eesti rügemendi tagasivõtmisega Kannasel. Mehed veersid viimase öö vaevaga püstitatud takkides. Jutt käib loomulikult aktuaalsest teemadest. Mõned rõõmsustavad, et saab "siit meelde maalt", kord minema. Pingelised väljajäpp, ja rindeolukorras on olnud äärmiselt ja pahameelt. Mida alati ei ole soomlaste seid neid mõistnud. Nemat oma-korda ool soomlaste idealiseeritud, pidanud neid noorteks sõjajärela-tekse, kes oma vahvusega imet teevad. Nüüd nähti, et oild väga inimlikult tüdinud, igatsesid koju ja läksid sõjaväest turgu.

Ühes välkuses metsatähtsus tuleb eesti poistel anda soovivaldus Soome armeest lahkimiseks ja kodumaale minnekse. See pidi igatihe olema raske otsus ja seda plina pikendati nii laevale aasumisele Hangos. "Kes tegi õieti, kes valesti, minejad või jääjad?" küsis autor.

Hangos tuleb soome kindral nendega jumalaga jätma, annab edasi ülemjuhataja tänu Kannasel tõrjelahingus ülesmäidatud tühiduse eest ning jagab vahvuseau-märke. Ülemjuhataja ei pooldanud nende minet, aga oli ühtlased, et ta mõistab neid: kui oma maja põleb, siis ruttu igaküts esda esma-joones kustutata. See pühib poiste meelest kõik peturnused ja kibeduse. Hakatakse tundma uhkust oma rügemendist.

Kolonel Kuusela ja mõned soome ohvitserid olevat tahtnud nendega kaasa minna, aga peamajast ei ole lubatud. Nüüd seisab Kuusela lae-

vatrepi juures ja surub igal lahu-kujal kätt, enesel silmad märjad. Laevale läheb umbes 200 sõdurit, saklaste nõudel ilma relvadeta.

Laeval on nad juba saklaste käsutades, aga oma maa pinnale lähevad nad rügemendi lipu järel, kus ühel pool on rahvusvärv, teisel pool sõnad: Eesti auks, tulevikku pandiks. "Mõtted tagusid pääs ku haamid, et iga kui tahes õrna või petlikult lootuskilikest õhutada, jutustada, ajutiseltki valitsema aidata. Sest kusagil sügaval oli ometi teadmine... kõike seda on vähe. Väga, väga vähe. Täie aruga võttes - liiga vähe."

Elevus ja meeleilgustus on muldugi suur, seda püütakse varjata lõppimise ja vänge sõdurizhar-goonia. Jaamadesse, sead nende rong läbi sõidab, on kogunenud palju rahvast neld tervitama ja kostitama. On näha, et neld on oodatud ja et neld oodatakse imet. Kui nad Nõmmelt Männikule mar-šivad, on teevored tervitajate ja kingituste tootajate palistatud. "Harva vist on rügemend sõdureid end nii tähtsana tundnud... Ima tilga viinatähtsana jõealasti purjus."

Sakslaste poolt hakkab tulema üks peturnus ja meelepahanus teise järele. On otsustatud, et rügement lõhutakse. Ainult üks pataljoni saadetakse rindele, teised lähevad õppelaagrisse. Soome armees hallid välipühitsid korjatakse ära, asemele antakse vanad saksa sõjaväe frentshid. Põltsid hängivad nüüd väga lauliks peevad välipühitsid tagasi, aga kan-da neld müüdi ei tohi. Raamatu autor kuulub nende hulka, kes peavad jääma õppelaagrisse Keh-ras.

Võetakse ära ka Soome sõjaväe püksid ja veetakse vägivalgast saabaste pärast. Suhtumine sak-lastesse liigub ironia, oleoleku ja põlguse vahel. Mõni eestlasestki ülem on saksa valmüst nakatunud. Soome armees teeninud noorukite iseteadlikkusi oli märksa suurem kui Eesti Leegioni mobiliseeritule oma. Kõige enam häirib teadma-tus. Mis saab edasi? Kuhu viiakse? Missugune on olukord rindel? Mida sakslased kavatsesid teha?

Tuleb teatled eesti sõdurite kähmlustest taganevate sakslas-tega, relvade ülevõtmistest, töö-stuste hävitamisele takistamisest. Tuleb teada: Eesti lipp on jälle Hermannis. See mõjub loovast-vait, lasab võimatu paista võima-likuna. "Nüüd teeme meie ise! Teeme nii, nagu meile tahame. Oma peapääline on jalgedal all. Oma päälinn on selja taga. Oma

lipp on tornis." See pataljoni kuhu raamatu autor on määratud, tahe-takse Saksamaale saata. Põltsid ignoreerivad korraldust.

Neljandast loost, "Tartu värä-vail", alates on soome poiste rin-devõitluste kirjeldajaks Meinart Riidak, kes ise neist võitlustest osa võttis ja viimaks haavatuna Tal-linna jõudis. Relvi oli neile antud vähe ja needki oild vanamoelised. Organisatsioon oli halb. Aeg-ajalt tekkis segadus selles, "kes sild oli rindel peasegu terve eesti diviis. "Kui oleks saanud kõike seda värki õieti koordineerida ja tervele porukale ühtse ülemuse... Mõne eesti ülemuse, kel pidi ja-gab." Riidaku jutu järgi oild soome poiste "täis niusugust põrund usku, et nüüd muudkui läime ja nüüd on uus Vabadussõda ja sõitku kõik kuradile, meie teeme nüüd isse".

Ja oligi siis võiduga lõppevad lahingud, misjärele saksa ohvit-serid pahandasid, et eestlased on peast segased ja et niimoodi ei saa sõda pidada. Meil langes üksteise järele, nii sõdureid kui ohvitseri.

Võib-olla mõni kirjaeames kunagi kirjutab, et koos soomepoistega Tartu all langeda on kõige õigem surm, mis meileusugusele üldise võib osaks saada... Aga nad on siiski harilikud poiste, nagu sina ja mina, ainult kangemad vahest... Tartu oleks tagasi võetud, aga ei tulnud sellekohast käsku.

Pataljoniülem Pärin sureb Mõ-latsi lahingus saadud haavadesse. Juba Soomes oli ta olnud veendu-nud võitluse lootuses, aga oli siiski poistega kodumaale kaasa tulnud, sest "kuhu ma selle laste-karja üks saadan", ja olnud üks kõige kangemal lahingujuhte. Tema asemele tuleb nüüd leitnant Pärnoja, kel on granaadikil reles ja haav mädanemas, aga kes loo-bub ravileminest. "Kõik oline põrund ja oline praegugi".

Funaarmes asub rünnakule kõigega, mis tal oli. Saksa armees põgeneb, palju mehi kaotanud eesti pataljoni jätkab kaitsmist, "et rohkem vanelase jõude sõduda", nagu ütles Pärnoja. Lõpuks tuleb parastama-tult taganeda, seejuures järjest vahelduva õnnega lahinguid pida-des. Pole seal sõimist ega puka-mist. Jõgevald lahukudes on patal-jonis järel nelikümmeend reameest ja kaks ohvitseri. Ka Riidak saab seljast haavata ega taha ravile minna. "Kui kord sellest valmüst siln oma pataljoni juures väljas oled, siis pole ehk enam üldse mitte midagi... siis ei taha elada ega surra, mitte kumbagi..."

Ta saadetakse siiski tagalasse koos ülesandega Tallinnasse tea-tled viia. Kokkupuuted eesti juhti-vate tegelastega annavad talle võimaluse jutustada segasest olu-korrast pealinnas. Viimased lahing-ud peetakse Tallinna lähedal ta-ganevate sakslastega. Siin langeb kõikumatuult optimistlik ja idea-listlik soome poiss Udo Kilgepuu. Riidak ütles: "See oli häa, et me kämbudega niimoodi rakuks lük-sime. Nüüd on liigagi nii, et meie poiste on lõõnud kahel rindel ja keegi kurat ei saa ühtida, et tulime kämbudele appi 'Uut Euroopat' tegema."

"Kojutulekus" käsitletud sünd-mused kisuavad juba iseenesest lu-gujat kaasa. Aga kahtlemata suu-rendab teose mõju autori poolt va-litult toon, milles - eri tegelastele jaotatult - õhinevad tundeõrnus ja heroism, meeleheide ja meeleus, koomika ja traagika, otsese kõne terve aru ja vahetu ehtsus, kirjel-duse elavus ja konkreetsus, olu-kordade ja selsukohtade asjalik, selgitus. Teos on järjekordne näide selle kohta, et lühikirjanduslik vorm võib anda mõnest ajaloolisest sündmusest sügavama arusaami-se ja elumuse kui ajalooramast. Jüriöö mässu kirjeldus ajaloo-ramatus ei ole lugejatele kunagi nii lähedale läinud kui Bornhöhe kirjeldus "Tasujas". Pole tähtis, kas iga kuupäev ja nimi täpselt õige on.

Helmi Eller

Amalie Kiviranna suri New Yorgis

NEW YORK (VES) - Long Is-landi USA-s suri üks New Yorgi vanemaid eestlasi, 81-aastane Amalie Kiviranna - Eelna, praost Rudolf Kiviranna ema.

Vanaproua kõneles veel surma-päeva hommikul, 20. oktoobril oma pojaga telefonis ja oli terve ning rõõmus. Paar tundi hiljem kutsus ta aga kohale oma naabri tundes end äkki halvasti. Kohalekutsutud kiirabi saabus kiiresti, kuid siiski hilja, et vanaproua elu päästa. Eelnaema jäid pojad Rudolf ja Aleksander.

Tartus suri 12. oktoobril Linda Tolmats, sünd. 2. aprillil 1904 Tar-tumaa.

Paides suri 27. septembril Ri-chard Jakobson.

Näitlejatar ja kirjanik Asta Villmann

Teatri-külaline

Asta Villmanni seekordseks kunstiliseks külaskäigeks siinsele teatripublikule on ta enese koostanud ja ta enese poolt esitav "Naerupalgel peajätkades".

"Naerupalgel peajätkades" on kõrgis eestlase kaskustiks siinsele teatripublikule on ta enese koostanud ja ta enese poolt esitav "Naerupalgel peajätkades".

Etendused toimuvad: Laidis, teisipäeval 26. novembril kell 19.00 Petersgärdenis ja Stockholmis laupäeval, 29. novembril kell 17.00 ABF-i Sanderi saalis, Sveavägen 41. Pääsmad mõtigi Eesti Kultuuri Koonduises, tel. 11 31 16

Kongressil nõuti koostööd

Lähenedamine üksmeelele üldvalimiste küsimuses

Kolmandat eesti organisatsioonide kongressi kandsid tugevasti koostöö püüdlused ringkondade vahel ja piltlikuks näiteks nendest taotlustest oli kahe eri ringkonna esindaja, Rein Asu ja Aksel Marki kompromisettepanek kesksete organisatsioonide koostöötoimikonna moodustamiseks, mis ka poolehoidu leidis teatud muudatustega. Toimikonna ülesandeks on informatsiooni vahendamine ja tööülesannete kavandamine ja ka vajalike eeltingimuste tegemine kõikide ringkondade osavõtuks üldvalimistest kaugemas perspektiivis.

Esitatud resolutsioonide hulgas oli palju neid, mis taotlesid koostööd ning nagu avasõnas dots. Valter Tauli märkis, on uus valitsuse minoriteedipoliitika küsimuse teinud "palavalt akuutseks": "Sisserännuamet viimane samm ja selle tagajärjed peaks nüüd olema teinud selgeks igatsele, millise täbara olukorra on loonud meie siinses ühiskonnas esinev dualism," ütles kõneleja avaldas lootust, et kongressi poolt vastu võetud otsusel koostöö suunas on siiski moraalne ja kohustav väärtus, kui nad otsustavad, kas soovitakse koostööd või mitte.

Valter Tauli avaldas alguses juba lootust, et organisatsioonide esindajad ei hääletaks sisepoliitiliste ringkondade vaid oma sõdametunnistuse järgi ja üldhuvide arvestades: "Soovin koostöövõimalusi ja mitte üksmeelt, sest kuigi meie eesmärgid on ühised, võivad meie arvamused meetodites lahku minna".

Mis puutub valitsusse, siis kriiputas kongressil avast valitsuse esindaja min. Anna Greta Leijongi, et ta loodab eestlaste kongressi tööst uusi ideid ja seisukohti, mis aitaksid edasi viia uut vähemuspoliitikat, mis on täielikult oma printsiipides muutunud: vähemusi ei peeta tülilikes koormaks oma kultuuriga, vaid rikastavaks kultuuriteguriks.

Ta loosis, et eesti organisatsioonid nüüd rüüli abiga paremaid võimalusi töös saavutamiseks saavad edukamalt tegutseda, olles aastatega kujunenud eeskujuks nüüdsele uuele vähemuspoliitikale oma väljakujunenud tegevusega. Nüüd on kartus "poolekeelseuse" eest kadunud. Valitseb veendumus, et

õige emakeele oskus on eelduseks edukusele kogu edaspidises hariduskäigus. Minister juhtis tähelepanu, et praktiline rakendamine on mitte valitsuse, vaid Invandrarverketi asi, kellele on antud vastavaltolusid.

Sisserändajate nõukogu, mille eesistujaks on ta ise, aitab kujundada uut vähemuspoliitikat ja selles on vähemused ka ise esindatud.

Kongressi rakendamisel valiti kongressi juhatajaks dr. Valter Tauli ja abijuhatajateks Elmar Abast, Alur Reimans ja dr. Virge Hint. Sekretärideks valiti Mea Martinson-Jüriso, Silvia Silveus ja Kaarel Vahtras, hääletusejaks Tiina Randes ja Elmar Pettai.

Protseduuri vastu, kus kõnelejal tuli esineda kõnetoolis ja esimestest sedeliga teatada, protesteerisid Ilmar Toigre ja Jakob Puustusmaa, samuti nõudes, et kodukord tuleks arutusele ja vastuvõtmisele, mida pidas loomulikuks ka Nikolaus Metsalov, kes leidis, et kodukord takistab mõtete esitamist, see on "vägivallane". Juhataja Tauli meenus, et ees on pikk

UUS POLIITIKA

Nüüd algas tegelik päevakord Heinrich Marki, Ahti Pae ja Alur Reimansi ettekannetega eesti ühiskonnast Rootsis uue minoriteedipoliitika taustal.

Heinrich Mark leidis, et uus Rootsi vähemuspoliitika ei too printsiipsaalselt muudatusi eestlastele, kuna see poliitika on rajatud organisatsioonidele ja eestlastel on oma organisatsioonid juba olemas. Keskkongressiorganisatsioonidel on võimalus saada toetusi Sisserännuametilt ja Kultuurimärgisega, kohalikel aga omavalitsustel kaudu. Eesti ühiskond saab praegu koolidele, noortetööle, õpingule, mängukoolidele, organisatsioonide arhiivitöödele, organisatsioonide arhiivitöödele jne. Eesti Komitee vahendusel 2 miljonit krooni. Uuel toetusel on see tähtsus, et organisatsioonid saaksid elujätku edasi tegutseda. Kõneleja valdes vastu väitele nagu oleksid liikmesorganisatsioonid vähem demokraatlikud kui liikmed mitteomavad organisatsioonid. Ta ütles, et kõik orgid on demokraatlikult eesti poolel ühesitatud ja seega toetusõigustatud.

Ahti Pae tervitas valitsuse uut poliitikat kui värvatavat avamist positiivsemale arengule. Uue seadusega on tahetud vähendada seniselt ebapiisavat ja ebavõrdsust, asetades enamusühiskonna vastu-

Kongressi juhataja Valter Tauli kõnelemas. Tema kõrval peasekretär Tarmo Oja. (Foto Lepper).

tusse ja kohustustesse nende osas, kes on enamusest nõrgemad. Viimased saavad võimaluse oma eripära säilitamiseks ühiskonna poolt lugupidetud korras. See muudab normaalsemaks enamusvähemuse vahet. See peaks vähendama ka hõõrumisi vähemustes endis ni keele, rahvusliku meele, mõtelaadi kui ka ideaalide hoidmises. Kõneleja konstateeris, et nii enamusrahvas kui ka vähemused on lootusrikkas optimismis poliitika tulemuste suhtes. Seda jagavad ka eestlased. Ahti Pae rõhutas: Algusest peale peaks meie lähenedamine olema niisugune, et uue seaduse põllutsaas alles siis midagi lõigata, kui meie ise oma töö ja vaeva sinna suuname. Teame, et üha suur osa eestlastest on rahvuslikule elule kas kilmaks jäänud, selja pööranud või koguni "laste pärast" vallunud poolrootstismise tee. Mõned meie hulgas on seda protsessi seletanud kui refleksi "sisemiseid lõhestusi", mis muudagi pole muud kui üllis hädavale. Nüüd ei ole kõigeks selgeks isegi mitte hädavaleks enam vajadust. Iga, eesti päritolu inimesel on uue seaduse alusel võimalik kas saada või jääda eest-

laseks. Ja selleks aitab enamusühiskond kaasa."

Uue vähemuspoliitika põhialuseks on võrdsus, valikuvabadus ja kaasmõju. Meie peaks, arvas kõneleja, võrdsus tähendama võrdsust kohustuste kandmisel oma ühiskonna heaks. Peame võrdsest hoolitsemisest, et eestlaste read ei hõrene. Peaksid kaduma arusaamad, mille kohaselt poliitikut teevad poliitikat, noorsootööd noortetöid jne. Moraalne ja majanduslik panus peab vastama igatse võimete olemusele. Valiku vabadus peaks olema tööajutuse küsimus igale indiviidualsele, et oma ühiskonda ehitada ja parandada. Kaasmõju peaks meie elatavõimude kasvama arusaama, et eesti ühiskonna vabaduses ja meie rahva tuleviku kodumaa vajavad meie asukohamaade rahvaste poolehoidu senisest suuremal määral. Peame aktiveerima asukohamaade rahvald.

Uus vähemuspoliitika koputab seega ka meie oma sotsiaalsele sõdametunnistusele, rõhutas Ahti Pae. Ta lootas mõtlemas toetusele kui ainult majanduslikule eelisele kui ka toetus "tsentraliseer-

Järglk. 7

Noortetöö koostööorgan

Eesti Organisatsioonide kongressil Stockholmis nõudis tugev eestlaste opinioon koostööd eesti kesksete organisatsioonide vahel. Eesti noortetöö sektoril on aga selline koostööorgan juba enne organisatsioonide kongressi moodustatud ja oma tegevust alustanud. Kuidas siis tekkis selline eesti noortetööorganisatsioonide vaheline koostöökomisjon?

Vajadusest koostöö osas eesti noortetööorganisatsioonide vahel on juba pikemat aega juttu olnud. Varakevadeti võeti omavahelised otsekontaktid noortetöötajate vahel ja leiti, et peab vastavad sammud koostööks astuma. Need kontaktid võimised poind rasked, kuna hulga noortetöötajate kuuluvad samaaegselt mitmesse noortetööringidesse.

Nii valiti Rootsi Eestlaste Esinduse noorsoo-, kooli- ja kultuuri-komisjoni koosolekul 23. märtsil 1975 esindajateks loodavasse koostöökomisjonijoni Leelo Pukk, Ivar Paljak ja Anu Blunt. See kinnitati ka REE juhatusse koosolekul 6. oktoobril 1975. Eesti Komitee Kooli- ja noortetöökommisjon valis 11. septembril 1975 oma esindajateks koostöökomisjonijoni Johan Ungersoni ja Richard Norvelli, mis kinnitati Eesti Komitee Juhatusse koosolekul 17. septembril 1975. Eesti Skautide Noorte Maleva juhatus määras oma esindajateks 19. oktoobril 1975 Virge Hinti, Sven Hansoni ja Jaak Kivikari-Akkeri.

Koostöökomisjonijoni esimene ametlik ühine koosolek peeti 21. oktoobril 1975. Koosoleku juhatajaks ja edaspidiseks koostöötajaks kokkukuksutajaks valiti Richard Norvelli. Koosoleku sekretäriks

Ivar Paljak. Koosolekul arutati koostöö võimaluste eri aspekte ja oldi kõikides küsimustes üksmeelel. Richard Norvelli ja Leelo Puki võtsid oma peale kodukorra viisid väljatöötamiseks.

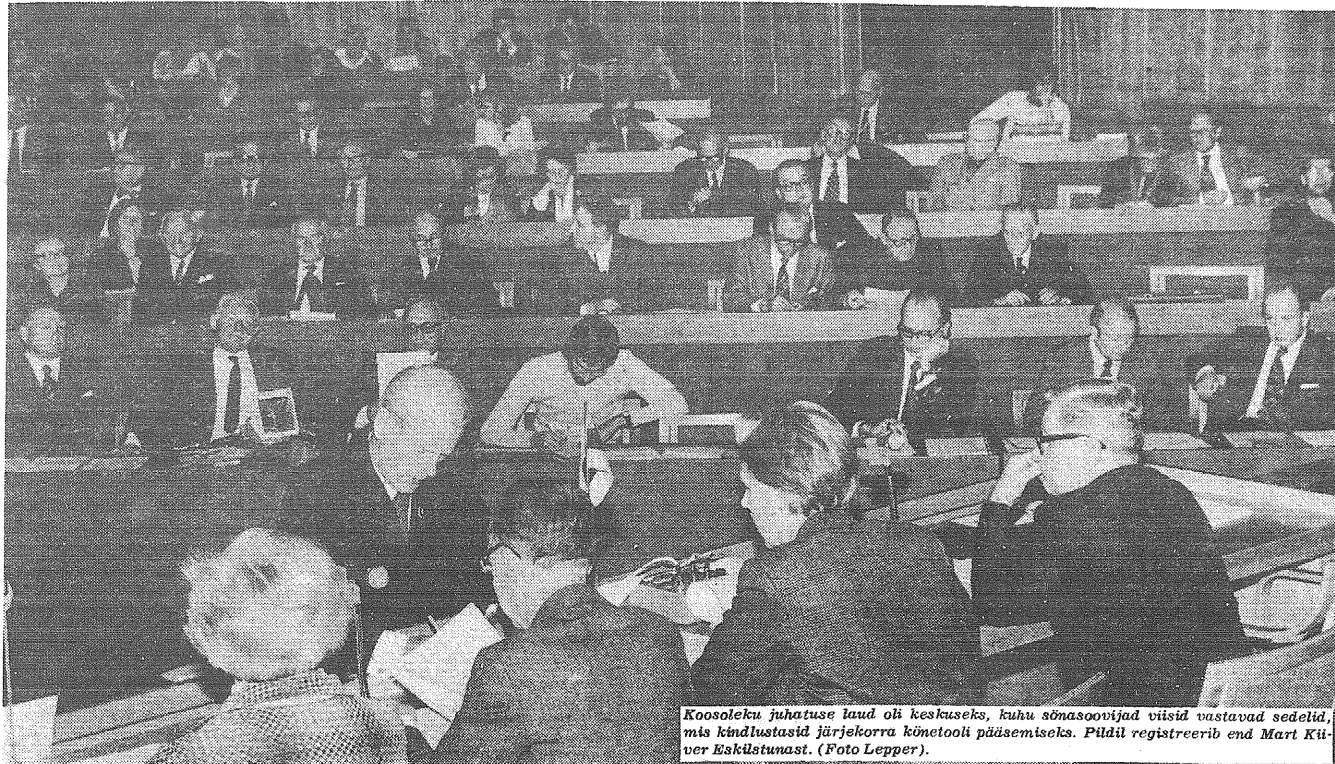
Komisjon võttis oma nimeks Koostöökomisjonijoni Eesti Noortetöö Alal (Kena). Leiti, et koostöö on hädavajalik esmajärjekorras järgmistel aladel: a) eesti keele õpetamise osas, b) koostöö ülemaailse ulatuses, c) eesti noorte juhtimine eesti koolidesse ja d) eesti noorte poliitiline organiseerimine.

Kena oluliseks ülesandeks on noorte eritüüpide koordineerimine. Tuleb üles võtta ka uusi noorte projekte, millised on ühised kõigile koimele organisatsioonidele. Samuti tuleb alustada ühise noorteregistri, kartoteegi, koostamise ja täiendamise. Gimo Rahvalükkool peaks toimuma augusti esimesel nädalal, mille järele algab kohe Eesti Õpetajate kümnepäevane kursus. Samal ajal toimub Metsakodus salkade laager, mis on samaaegne eelmajalutud üritustega, kuid mis ei seaga teineteist.

Leiti, et kavandatud Eesti nädal augustis peaks aga üleviidama juuni kuule. REE esindajad soovisid olla Eesti Noortetöö poolt korraldatava Spordi- ja laskelaagri üheks kaaskorraldajaks malkuus Metsakodus. Arutati Eesti Noortetööst väljakutsumist võimudele 1977. aastaks. Samuti arutati muude kursuste, kasvatuspäevade ja ürituste korraldamist. Järgmine koosolek peetakse jaanuari algul. Esimene samm on astutud, Kena koosseisu saab vast tulevikuks laiendada ka esindajatega teistelt noortetöö aladelt.

Noortetöö koostöökomisjon. Vasakult Sven Hanson, Ivar Paljak, Johan Ungerson, Richard Norvelli, Leelo Pukk, Jaak Kivikari-Akker, Anu Blunt ja Virge Hint.

Koosoleku juhatusel laud oli keskuseks, kuhu sõnasoojijad viisid vastavad sedelid, mis kindlustasid järjekorra kõnetooli pääsemiseks. Pildil registreerib end Mart Küber Esklütunast. (Foto Lepper).

Organisatsioonide kongressilt

rimisele" mingi keske instantsi või ekspertide rühma kaudu, kuna see kergesti võiks korruptsioonile viia. Ei tohi teha illusioone, et enamusrahvas nüüd "maksab kinni" meie eestlaseks-olemise kuld. Peame harjuma arusaamisega, et meie kõik peame teelima ja teenindama oma tegevuse kaudu nii eesti kui rootsi ühiskonda. Kõneleja leidis, et tuleb omaks võtta representatiivse demokraatia sisu ja vorm: "Kunstiikud varjula hõlmasid justkui tegevuses, koostöökomisjonide ja "planeetide" loendamise" paroolides on ainult virmalistega vehkimised ja vastuolus ka uue minorteedisaduse valmuga".

MENTALITEET

Alur Reimans ütles, et kui minister märkis oma sõnavõttus eestlaste osatähtsust uue poliitika kujunemisel, siis ei ole see viisakus, vaid tõsiasi. Meie lakkamatud nõudmised on viinud selleni. S.o. suure üldise mentaliteedi muutuse, kus lõpuks ometi aktsepteeritakse vähemuste olemasolu Rootsis. Ja see mentaliteedi muutus on rohkem väärt kui määratud toetus, kuna see hakkab peegelduma edaspidi kogu tavallises administratsiooni asjaajamises. Eesti kirik on juba saavutanud täieliku võrdõigustuse rootsi vabakirikuga ja vastava toetuse. Reimans tuletas meelde, et rootsi on rahvalikkumiste, maa. Need ajaloolised organid on traditsiooniliselt iseseisvad ja rikk ei saa ette kirjutada neile organisatsioonide vormi - selle nad valivad ise. Selle tõttu ei ole siin maal veel praegu mõeldav teatud organisatsioonide muutmist ettekirjutamine, nagu seda näit. andis iseseisvas Eestis Kultuurimavalituse seadus. Rootsis peab rikk vajalikuks kontakti vähemusgruppide esindustega, millel oleks vajalik gruppide liikmete pooltoet, et nad tegutsesid kõiki gruppide liikmeid toetavalt ja arendavalt. Kuna eestlased on organiseerunud juba ammu, ei vasta meie struktuur paraku sellele muudatisele, kuna meil on kesksele esindusele pretendeerivad organid rohkem kui üks.

Ettekannetele järgnes elav diskussioon. Ilmar Toigre avaldas kahtlust, kas näit. Eesti Komitee valimiskord on demokraatlik ja luges ette põhimäärusest sätteid, avaldas arvamist, et hääli loeb juhatus, millele EK esimees Heinrich Mark kiirelt reageeris, soovitas lugesid edasi ja kogeda, et Eesti Komitee on valimiskord, kes loeb hääli.

Agu Kirilaa meenutas koosolekule, et vaenelased ei ole meie keskel, vaid raudkardina taga. On oluline, et vastu võetud otsused ka meie rahvani ulataksid, samuti et need rahvusvahelised ja sisised organid, keda asi puudutab oleksid informeeritud.

Sõna võtsid veel Jakob Puustusmaa, Jaan Uustalu, Nikolaus Metslov j.t. Neist Puustusmaa tuletas meelde, et ka pagulaskonnas on olnud "körv", nagu seda oli Haman omal ajal, Alur Reimans meenutas et valitsuse poolt, nagu min. Leijon märkis, on tulemas vähemusi puudutavaid uusi seadusi ja määrusi, mille sisu pole veel teada.

KOMPROMISS

Organisatsioonide koostöö ja tegevuse koordineerimise referentideks olid Rein Asu ja Aksel Mark, kes, nagu celpool mainitud olid saavutanud kompromisskokkuleppe ettepanekus kutsuda üles eesti organisatsioonide, ajakirjanike ja rahvusgruppide liikmeid, eriti Eesti Komitee ja Rootsi Eestlaste Esinduse juhtkondi kõike tegema selleks, et kaotada eesti ühiskonnas esinevat dualismi. Esimeseks astmeks oleks Eesti Komitee, Eesti Rahvusfondi, Eesti Rahvusnõukogu ja Rootsi Eestlaste Esinduse vahelise Koostöötoimkonna loomine, millele kavandaks töötlesandaid, koordineeriks neid ja teeks eeltoet kõike ringkondade viimiseks eestlaste ühistele üldistele valimistele. Asu ja Mark leidsid, et toimkonna moodustamisel oleks aluseks osavõtivate orgide valijate arv, aga algava 1000-ne kohta üks liige. Tähtjaks selle organi moodustamisel oleks 15. veebruar 1976 ja kokkukuksuajaks oleksid REE ja EK esimehed.

Koostööküsimus kujunes kongressil elavalt valdusi tekitavaks. Referendid püüdsid resolutsioonikava esitamise kõrval ise lähemate deklaratiivsete sõnavõttudega, kus Rein Asu konstateris, et vastuolud nõrgendavad eestlaste konna seisundit Rootsis minorteedina ja takistavad samal ajal meie vabadusvõitlust. Sellepärast on kompromiss koostööks hädavajalik. Aksel Mark omakorda märkis, et kokkulepe on saavutatud koostöö huvides. Tema olevat "järele annud kaks sammu ja Asu ühe".

KOOSTÖÖ

Johannes Mikkelsen arvas, et kongress on kultuuripoliitiline ja mitte poliitiline. Tuleb sellest vaevaltinki koostööle läheneda. Ei ole mingit dualismi. On erinevad ilmavastad ja võimatu on kõiki viia ühise nimetaja alla.

Nils Lindeberg-Lidvet pidas koostöö-retseptiks valimistest osavõttu nii Esinduses kui Eesti Komitees.

Jakob Puustusmaa arvates on senini tegutsenud koostöökomisjon olnud vaid "akustiline väljendus koostööst", Evald Lilleste leidis, et valimised on koostööks parim

moodus. Ta ei olnud rahul, et Göteborgi Eesti Seltsi resolutsioonikavandit on lühendatud.

Rein Asu märkis, et kõik ei mõista koostöö vajadust. Sellegipoolest tuleb selleks moodus leida. Kui Mikkelsen eitab dualismi, siis on ometi selge paralleelism. Lindeberg-Lidveti mõlema poole valimistest osavõtu tee on liaks aeglase. Meil on vaja kiiremat. Koostöö "kulumud mõiste" ei vähenda koostöö saavutamise väärtust.

Annus Esträ: Võitlus üldvalimiste vastu käib ainult Rootsis. Miks mitte teistes maades, kus kõik on selle idee ümber kogunenud, sest see on demokraatia. Noorendamine on võimalik vaid valimiste süsteemis. Sain suurt jõudu USA-s ja Kanadas eestlaste organiseerimisega tutvudes.

Aksel Mark: 30 aastat on kutsutud valimistele, aga edasi ei ole jõutud. Nüüd kus REE tegevus on lainenenud, on kergem leida teed valimistele tulekuteks.

Alur Reimans: Paralleelne asjaajamine teeb meid rahvusgruppide naeruväärseks. Peame selgest ühe saama. Toetan üldvalimisi, ent sellegipoolest on vajalik ka koostöö. Ei saa sumida peale esindamise vormi mispärast kongress saab vaid näidata suunda ja mitte anda detaileid eeskirju.

Nikolaus Metslov: Meie avalik-kus oleks pettunud, kui siin ei võeta vastu mingit põhimõtet koostöö soovi. Kõik organisatsioonid on teinud positiivset, kuid sellegipoolest soovib rahvas koostööd.

Ivar Paljak, asja Sisserännunõukokku nimetatud eestlaste esindaja: Meie soovide esitamiseks Sisserännunõukogus vajame informatsiooni kõikide selukohatadest. Juba sellepärast on Koostöötoimkond hädavajalik.

Ahti Pae: Paljak on valitsuse poolt määratud. Ellid-mõtetmise vastu tuleb protesteerida. Noored tunnevad rootsi süsteemi ja küsivad, miks meil on kaks süsteemi. Kõneleja toetab Jakob Puustusmaa ettepanekut, millega tuleks varakorda eesti ühiskonda Rootsis tarvikuna, mille esindajaks oleks üldvalimistel valitud esinduskogu mille moodustamisel organisat-

sioonid, ka Eesti Komitee 1897 a. Esinduse valimistel.

Aksel mark leiab, et loodava Koostöötoimkonna ülesandeks on just leida võimalusi teisele ringkonnale üldvalimistele tulemiseks. Ka Heinrich Mark väljendab üllatust, et koostöötoimkonnale vastu kõneldatakse. Sven Hanson deklareerib, et noorte arvates on eestlaste moraalseks kohustuseks saavutada koostöö. Ka Arved Randes rõhutab, et enam ei saa oodata, tuleb koostöö aunas midagi ära teha.

Ants Anderson, vihjates Ahti Pae märkusele Paljaku määramisest valitsuse poolt, rõhutab, et Paljakul on olemas usaldus mõlemas ringkonnas. Üldine mulje on koostöö kasuks.

A. Klivimäe tuletab meelde, et kõike ei tehta siiski Stockholmis keskustes. Ka teised keskused soovivad paremat teenindust nende poolt.

Tekib veel diskussioon kultuurirau-tonoomia üle Eestis, mida teatavasti kasutasid vaid sakslased ja juudid, mitte aga rootslased ja vene-lased, keda esindasid rahvusekretärid ministeeriumis. H. Rajamaa tuletas meelde, et emakeelse algkooli õigus oli määratud juba 1919 hariduskorralduse seaduses, seega väljaspool kultuurirau-tonoomiat, mille kuld vastavad grupid ise pidid kandma. Põhjus, miks näit. rootslased loobusid.

Kongress võttis vastu koostöö-resolutsiooni, mis vastavalt referentide modifitseeritud ettepanekule sisaldas Koostöötoimkonna loomise vajaduse tunnustamise.

Göteborgi Eesti Seltsi juhatus, rev.-komisjon ja auliikmeid juubelaastal. Istuvad vasakult A. Ojari, J. Henning, A. Kiiver ja E. Lil-

leste. Seisavad vasakult: J. Hansen, M. Nõmm, M. Karisaar, H. Engso, E. Aibast, E. Aasa ja H. Laanemets. (EPL-foto Kopler).

Baltlaste hulljulge demonstratsioon

MALMÖ (EPL) — "Baltlaste hulljulge sovjetiprotest Usbeki esinemisel" — nõnda pealkirjastab Sydsvenska Dagbladet oma 23. okt. väljaandes artikli ühenduses Sovjeti kultuuripäevadega Malmös.

Artiklis ütleb: "Aktisoonigrupp inimlike õiguste kaitseks Ida-Euroopas, mis moodustati eesti, läti, tšehhi, ukraina ja teiste rahvusgruppide esindajast Rootsis, põhjustatuna Sovjeti kultuuripäevadest, laskisid kolmapäeva õhtul käiku väga efektiivse demonstratsiooni. See juhtus Usbeki Bachoreniansambli esinemisel Malmö Nyanis. Pärast tantsu- ja muusikavõistluste lõpetamist andis aktisoonigrupp ansambli lilled ja väljendas oma südamlikku soovi Usbekistani õnnelikuks tulevikuks.

— Meie sümpaatia kuulub usbeki rahvale ja me nõuame, et Sovjet lõpetab minoriteetide rõhumise, keele ja kultuuri hävitamise, jõudsid ütelda Valda Schröder ja eestianna Valda Loo-rens ütelda. Ka väljaspool Nyanit demonstreeris aktisoonigrupp, jagades apelle jm.

Skånska Dagbladet lisab oma usbekkide esinemise kirjeldusele aktisoonigrupi lilled andmise ja soovi, kusjuures üks läti esindaja on lavalt tõlkinud publikule usbekkidele edastatud teksti. Keegi on publiku hulga vastu häälega kommenteerinud üleandmist vene keeles ja jõudnud seda teha, enne kui kommuni esindajad ansambli tantsid. "Siis lahkus aktisoonigrupp," ütleb leht.

"Kuu tundi Tallinnas" Fotonäitus Esinduses

Rootsi Eestlaste Esinduse (REE) ruumides toimub 25. oktoobrist peale huvitav ja põnev fotonäitus pealkirja all "Kuu tundi Tallinnas". Käesoleva aasta augusti lõpul külastas noor-rootsi fotograaf Ragna Fahström meie kodumaal pealinna.

See oli ta esimene reis N. Eestisse. Turistina viibis ta seal vaid kuu tundi — ligi kaks tundi üle selle kuuks rootsi turistidegrupile korraldatud lõunale "Viru" hotellis. Tallinnas olles leidis aga tabava ja terava ja terava silmaga fotograaf rohkemalt huvitavaid motiveid kui Tallinna inimesi, sealsest elupildist kui ka muust olustikust puutuvat.

Esinduse juures töötav Eesti Kultuurirahvahiiv saavutas kokkuleppe Ragna Fahströmiga fotonäituse korraldamiseks eeltoodud nime all. Näitus kestab kuni 15. novembrini.

REE koosolekute ruumi on asetatud seintele suurel arvul fotod, mõned hästi suured. Tallinnas käib nüüd rohkem kaasa maalasi Rootsi kui ka mujalt. Reisilt tagasi tulles on nad üsna väheste jutuga. Vana Tallinna kirjeldavad nad tagasihoidlikult, nii et meile ei saa kodumaa käijate kirjeldustest oma pealinnast tait muljet, mis-suguseks see on muutunud vene-laste vallatamise all eram kui 30 aasta kestel.

See fotonäitus aga jutustab meile väga palju ja äärmiselt huvitavaid

seada, kuidas meie pealinn nüüd välja näeb. Ametlikult kõneldakse N. Eesti ajalehtedes, et Tallinn olevat enam-vähem korras hoidud. Värskeid fotodeid me näeme aga, et see jutt ei vasta tõele: on palju lohakust ja remontimist ning paljudel vanadel tutud hoonetel lagunemise märke.

Neli fotodil vaadates tekib tunne, et N. Eestis väljaantud värvilistes pildiraamatutes on vaadete-na Patkuli trepil ja Tallinna teiste tuntud paikadest kasutatud vanu iseseisvusaegseid fotod.

Väga huvitavad ülevõtted kujutavad Tallinna kaubamaja seest ja väljaspoolt ja ka mõningaid teisi kauplusi, kus pildid vaatavad meile vastu vanad tuttavat arvelaavad.

Uusi kassapaarsate ei ole nähtavasti kuigi palju olemas. Palju muud kütkestavat on näha fotodeid. See näitus jutustab meile vanast Tallinnast hoopis rohkem kui ajalehtede üksikud artiklid ja turistide napid jutustused, mis meid kodumaal pealinnast. Näitus on väär, et seda rohkem külastataks. Näituse külastamine on tasuta, näitus on avatud arhipäevadel kella 12–18 ja laupäeviti ja pühapäeviti kella 12–15.

USA-s, Lakewoodis, N.J. suri 11. okt. Vassili Vaga, sünd. Muhu saarel 19. jaan. 1909.

USA-s, Long Islandil suri 20. okt. Amalie Kiviranna-Behrs, sünd. 22. juulil 1884 Tartumaal.

Rahvusvaheline Punane Risti vangide kaitsest N. Liidus

NEW YORK (VES) — Oktoobrikuu teisel poolel tähistati vaba maailma maades "Südametunnistustliku Vangi Nädalat", mille välja kuulutas rahvusvahelise tegevuspiirkonnaga organisatsioon "Amnestia International". Poliitiliste vangide kaitseks loodud organisatsioonil on üle maailma 1650 osakonda ja N. Venes poliitilistel põhjustel arreteeritud isikute hulgas on "Amnestia Internationali" üheks kaitsealuseks ka ema poolset eestlane Sergei Soldatov Tallinnast, kelle eest nimeliselt välja astuti UN-i ees. Arreteeritud kaitse aktsioon on eestlaste osas ulatuslikult tegutsenud ka Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu, nii Rahvusvahelise Punase Risti kui ka UN-i juures.

Soldatov teatavasti on üks kaebalaseid Tallinna-protsessil.

Ü.E. Kesknõukogu kirjavahetusest Rahvusvahelise Punase Risti peakorteriga Genfis saab ettekujutuse rasketest, mis ka toel autoriteetset rahvusvahelisel asutisel on arreteeritud kaitse alal N. Venes.

Käesoleva aasta suvel pööras Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu UN-i peasekretäri dr. Kurt Waldheimi poole kirjaga, paludes kaitset Tallinnas nõukogude võimude poolt poliitilistel põhjustel arreteeritud järgmistele isikutele: Tallinna Polütehnilise Instituudi lektor K. Mätk, Tallinna elektrijaama vaneminsener M. Kiirendi, arst A. Verato ja tehase "Silikaat" vaneminsener A. Juskevits.

Seni ei ole tulnud vastust, nagu arvata võidi, sest kiri läks edasi Inimõiguste Komisjoni, missuguse asutis kogu aeg on hoolikalt hoidunud käsitlemast inimõiguste rikkumist N. Venes, küll aga lar-

makalt esinedes Hispaania, Tšilli ja teiste väiksemate, mittekommunistlike riikide sündmuste kohta.

RAHVUSVAHELISE PUNASE RISTI VASTUS

Samade isikute kohta Rahvusvahelise Punase Risti Genfis esitatud märgukirjale sai Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu organisatsiooni ja Põhja-Ameerika peavalitsuse Melchior Borsingeri järgmise vastuse:

Meil on au kinnitada teie kirja saabumist, milles käsitletakse Eestis 13. detsembril 1974 arreteeritud isikute küsimust, ja me täname teid selle kirja eest.

Meie oleme tähelepanelikult tuttavdunud isikute probleemidega, kes on N. Liidus arreteeritud nende vaadete pärast ja meie jälgime seda küsimust lähedalt juba mõnda aega. Rahvusvahelise Punase Risti mandaat on aga rajatud ainult Genfi konventsioonidele sõjaliste kokkupõrgete ohvrile kaitseks ja RPR ei ole selleltoot vromiliselt volitatud välja astuma ohukordades, nagu käesolev juhum Eestis või ka N. Liidus. Rahvusvaheline ühiskond ei ole seni vajalikuks pidanud laiendada Genfi konventsioonide ulatust ka siin käsitletud juhtumitele. Selletõttu ei ole riikide valitsused ka kohustatud andma meie organisatsioonile teatav isikute kohta, või võimaldama nende- ga kokku saada, kes on arreteeritud nende vaadete pärast.

N. VENE EI VÕIMALDA VAHELE ASTUDA

Rahvusvahelise Punase Risti peavalitsus Melchior Borsinger jatkab oma kirja järgmiselt: Mõnede riikide valitsused võimaldavad Rahvusvahelise Punase Risti abistada arreteeritud hoolimata sellest, et nendes riikides ei ole aset leidnud sõjalist kokkupõrket Genfi konventsioonide mõistes. N. Liit aga ei võimalda seda, selletõttu ei ole RPR-ile lubatud neid arreteeritud abistada.

Argentiina delegaadid olid Eestis

Eesti ajalehtede testel külastas Tallinna N. Liidus viibiv Argentiina senaatorite delegatsioon, keda vastu võeti Eesti juhtkonna poolt. Ka argentinlased astusid pärga Eesti vallutamiseks langenud venelaste mälestussambale. Argentiina rahvassaadikutele anti ülemnõukogu presidendis dince.

Nixon jääb advokatuuri

NEW YORK — Üks New Yorgi kohus on tagasi lükanud endise presidendi Richard Nixon taotluse lahkuda riiklikust juristide ühingust põhjusel, et ta pole süüdlaseks tunnistatud Watergate skandaalis.

Ta saab lahkuda ühinguist alles siis, kui ta teeb teatavaks vähemalt mõned eksmused Watergate skandaali puhul. Nixon on öelnud, et ta ei kavatse juristina enam töötada. Nixonilt võetakse praktikseerimis õigus alles siis, kui ta leiatakse süüdi olevat. Nixon pole kunagi end süüdi tunnistanud või pidanud end vastutavaks Watergate'i sündmuste puhul.

Martin Ots 80-aastane

MARTIN OTS

Göteborgis tähistas 3. novembril oma 80-aastast sünnipäeva praost ja end. Göteborgi St. Pauli koguduse hingekarjane Martin Ots.

Igasugune väheesgemine nendes juhtumites on äärmiselt delikaatne. Peagu alati võtab maailma riikide enamus seda väheesgemist kui nende siseasjadesse segamist, mis ei ole kooskõla nende riikide suveräänsusega.

Need arbestused ei tohi aga Rahvusvahelise Punase Risti taastada arreteeritud küsimust käsitlemast puht-inimlike põhjustel, olgu et Rahvusvahelise Punase Risti otseseks vastutuseks ei ole inimõiguste kaitse. See on tähelepanek riikidevahelises ulatuses UN-i inimõiguste komisjoni kohustus. Meie jatkame aga probleemi jälgimist nii lähedalt kui võimalik ja teeme oma parima, et leida olukorra möni lahendus.

Teil on muidugi arusaadav, jatkab Melchior Borsinger, et vaadete, rassi või usu pärast vabaduse kaotanud isikute kaitseks igasuguse rahvusvahelise lepingute puudumise tõttu on nende kaitse organiseerimise progress väga aeglane. Pealegi peab neid juhtumid käsitama väga suure ettevaatusega, et isikud, kelle huvid väljaspoolt vahele astutakse, selle tõttu ei saaks veel halvemasse olukorda kui nad on praegu.

Endastmõistetavalt meie kasutamise ära kõikil anevaleid võimalike riikide valitsustele soovitamiseks, et nende võimuses asuvad isikud valitsusasutuse poolt koheldaks humanseilt, kinnitab peavalitsus Melchior Borsinger oma kirja lõpus.

Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu jatkab Eestis arreteeritud isikute kaitseaktsiooni mitte üksik "Amnestia Internationali", vaid ka teiste organisatsioonide kaudu, mis on akrediteeritud UN-i juures, et sundida UN-i inimõiguste komisjoni võtma kõne alla ka N. Vene valitsuse poolt poliitilistel põhjustel arreteeritavate isikute kaitse küsimust.

Instrumentalistide noorim generatsioon esines TRIINU aastapäeval tähistamisel Stockholmis Eesti Majas — nii kolm viuldajat kui pianist on kõik Stockholmis Eesti Algkooli põlased (EPL-foto TIPPO)

Naisetaajakirja TRIINU aastapäeval Stockholmis Eesti Majas. Vasakult peatoimetaja Vera Poska-Grünthal, tenor Raimond Ralvide, Erna Klemmer, Salme Vasur, helilooja ja pianist Salme Purre, kes- kel Aino Tügieste ja kunstnik Arvill Püström, tagaress Muusa Ericsson, Anne Vampa, Maret Puide ja prof. Gustav Ränk (EPL-foto TIPPO)

"Triinu" aastapäeval

Pühapäeval, 28. oktoobril oli ajakirja "Triinu" aastapäeva koosviibimine Eesti Majas rohke osavõetuna, nagu see toimub iga aasta sügisel. Sel aastal oli kangelaslikult küllalt, nende hulgas muusikustik Püström-Uus koosseis ja abikas, kelle maalide näitus toimus kõrvalruumides ja kes oli kinkinud ühe maali "Triinu" luterile. Enne koosviibimise avamist toimus maali-loterii, kus juures pr. Püström seletas, kuidas temast oli saanud muusikustik. Siis avas Nüüdast "Triinu" peatoimetaja Vera Poska-Grünthal koosviibimise, teatas, et Muusa Eriksson on teadustaja.

Programmi esimese poole — kontsertosa avas esimesena Eesti Lastela kasvandik viceastane Salme Oja, kes mängis paar pala, millest väikest kunstnikku publik peaaegu hinge kinni pidades jälgis. Siis asus lavale kolm väikest viuldajat Eesti Algkoolist — Maria Poska, Tiina Laantee ja Marika Järnänen, kes esitasid mitu muusikapala, isegi ühe Bach'i oma.

Nüüd esinesid tenor Raimond Ralvide, keda saatis klaveril esitavate laulude helilooja Salme Purre. Laulude sõnad olid Marie Underilt, Henrik Visnapuult jt. Eriti suuri aplausse kutsus esle viimane laul "Ma näen". Koosviibimise esimese osa lõppes Erna Klemmeri ülevaatega tema poolt esitatud järeldustest muu rahvarvete ja käsitööde väljapanekust, misusugustest on vastava kirjeldused nende valmistamiseks ilmunud ka "Triinus".

Samuti oli kaunis väljapanek haapsalu rätidest, mis olid tõmmatud raamidele ja pakkuksid sellega vaatajale erilist naudingut. Samal laulul oli ka Ameerika Eesti Naisliidu poolt väljastatud brošüür haapsalu rätidest.

Teatati, et oli tulnud tervitust praegu toimuvale koosviibimisele Montreali ja Toronto Naiseltsist ja New Yorgi Naisklubi poolt ning isiklikult oli saadetud tervitust Marie Koppermanile, kes töötas ja tänas tervituse eest.

Vaheaja alates osteti agaralt Maret Puide poolt korraldatud loteriiloose ja vaadati Püströmi maalide väljapanekut, samuti Eesti Kultuurikoondise poolt esitatud uumate esite raamatute väljapanekut. Samas võitis Helene Hein vastu "Triinu" tellimisi. Oli ilmunud ka fotograaf R. Tippe, kes jäädvustas virki koosviibimise tegelasi esotsas aastapäeva korraldamise juhataja perenaise Salme Vasuriga, ning tujuküllasid küllalt.

Kui vaheajal oli lõppenud, esitati programmi kohaselt "Elava ajalehe" osa, kus esimesena kõneles prof. Gustav Ränk sellest, et eesti

pagulased on mitmel mandril asutanud oma arhivraamatukogud tulekindlates ruumides, alnult Rootsis hingitseb aastal 1965 loodud eesti arhivraamatukogu, rannates ühest lammutamisele määratud majast teise ja mida ei saa kasutada, sest puuduvad teadolevad lahtiolekuajad, kõnelemata arhivraamatukogule vajalikest tulekindlast ruumest. Prof. Ränk arvas, et tuleks jätta üksiku isikute premeerimine ning selles määratud summad juhtida Rootsi eesti arhivraamatukogule vajalike ajakohaste ruumide muutmiseks.

Muusa Eriksson teatas, et ehitushing "Oma tuba, oma lüba" põhikiri on vastu võetud ja selts asutatud. Kes on sellest huvitatud, astugu ühendusse. Esialgu on küsimuse all vastava objekti leidmine.

Vilmasena võitis sõna "Triinu" peatoimetaja Poska-Grünthal uudistega Montrealist, Torontost ja New Yorgist. Montreal elab 1976. aasta olümpiamängude ettevalmistamise tähe all. Sahharov nimelise enamusevastase uurimiskomitee istungist 17. — 20. okt. Kopenhaagenis tuli huvitavalt andmeid Montreali eesti ajakirjaniku Mary Jürgensoni-Devergnasi kaudu, kes valgustab Kanada prantslasi kommunismi hädaohust, kirjeldades Solženitsiini töid.

Kuidas on rahvusvahelisel naisetaastat kasutanud teised etnilised grupid? Ukraina naised on saanud üleskutsu UNO peasekretäri le Kurt Waldheimile kui ka Melhiko konverentsile, mis peeti juulis naiste aasta puhul, et vabastataks Nõukogude maal poliitilised vangid. Ukrainlannad on trükinud brošüürid, tuues fotosid N. Liidu vanglaes vaelevaast naisvangidest. Selle mõjul peetakse nüüd Kanada ja USA ukraini kirikusid palveid poliitiliste vangide eest, rõhutades eriti naisvangide rasket olukorda.

Torontos oli suur osavõtt "Triinu" õhtust, kus peale peatoimetaja Vera Poska-Grünthali kõneles ka Tili Kadak Lõuna-Aafrika eestlastest. Tili Kadak on nüüd Toronto alaline elanik.

New Yorgis kõneles "Triinu" kaastöölise ja sõprade koosolekul Eesti Naisliidu ja New Yorgi Naisklubi juhataja Jüta Kurman naiste kongressi kavast Esto 76-ai Baltimores. Kõigil oli huvitav kuulda ka noore Jüta Virkma tööst rahvarvete propageerimisest ja valmistamisest alalt. Tema sõnavõtt, mis kõitis kõiki kuulajaid, ilmus loodetavasti kevades "Triinus".

Sellel oli "Triinu" aastapäeva koosviibimine lõpule jõudnud. Lahkumisel suruti veel kätt suure vaeva nägjal.

Lugeja kirjutab

"RIIKIDETA RAHVAD"

USA ajakirja Time Euroopa 27. oktoobri numbris on avaldatud esiküljel pilt tekitiga "Euroopa vihased vähemused" (Europe's angry minorities) ja tekitis kaart, milles on geograafiliselt näidatud järgmised Euroopa "riikideta rahvad": Shotimes, Põhja-Tiimaa ja Wales Inglismaa alalt, Bretagne, Elsas-Lotringens Baskimaa ja Kataloonia jagatuna Prantsusmaa ja Hispaania vahel ning Korsika Prantsusmaa alalt.

Kõik need "riikideta rahvad", arvatud välja Hispaania osa, kuuluvad Euroopa Ühisturumaade piirkonda. Artiklis aga kaardil pole aga märgitud neid "riikideta rahvaid", kes kuuluvad Comeconi või N. Liidu ja tema satelliitriikide piirkonda.

Nagu artiklist selgub, on eelpool loetletud Euroopa Ühisturumaade piirkonda kuuluvad riikideta rahvad moodustanud moodunud suvel vastava organisatsioonid ja avanud permanentse kontori Brüsselis Ühisturumaade peakorteri juures. Riikideta rahvaste organisatsioonid asutamisest organisatsiooniks konstateeritakse, et kuigi nende rahvaste maid on valitsetud aastasadu ja vallutatud ning jagatud riikide vahel, ei tähenda see nende rahvaste staatuse lõplikust, sest kõigi nende rahvaste eesmärgiks on omaette rahvusriigi saavutamine. Deklaratsioonid kutsuvad nad

üleska kõiki teisi riikideta rahvaid ühinema nendega (We call on other stateless nations to join us). Nendel Ühisturumaade "riikideta rahvaste" on väga palju ühist Eesti, Läti, Leedu ja Ukraina rahvastega, sest kõik nad kuuluvad territoriaalselt Euroopasse ja kõiki nendel on eesmärgiks omaette rahvusriigi saavutamine. Kõik nad on praegu riikideta rahvad, kuigi on väljaspool Euroopa Ühisturumaade piirkonda, on nad vägivaltalt vallutatud ja okupeeritud N. Liidu poolt. Kuid kõiki neid Euroopa rahvaid seob Euroopa Julgestuskonverentsi Helsingi deklaratsioon, eriti selle peatükki VIII, mis kindlustab kõigile Euroopa rahvastele võrdõigustlikkuse ja õiguse ise määrata oma staatust.

Eespool tähendatud deklaratsioonid on avatud võimalus ka Balti rahvastele liitumiseks Euroopa Ühisturumaade riikideta rahvaste organisatsiooniga, mille liitumine loob ka Balti rahvastele uue seljataguse, mida peale õigustat Helsingi konverentsi deklaratsioon. Meie poliitilisel võitlusorganisatsioonidel tuleks selgitada liitumise võimalusi selle organisatsiooniga Brüsselis.

Samas Time artiklis on ka veel üks teine huvitav lõik, milles konstateeritakse, et baski keele ei ole ühtegi märgatavat sugulust teiste Euroopa rahvaste keelega, arvatud välja vahet Soome keel. Kuna

Pikkus ja Sellik OM-kondise kandidaadid

Leningradist kogunes N. Liidu sportlaste ellit vastu võtna olümpia-kondise kandidaatide rinnamärgi ja tunnistuse, eestlastest üksnes jalgrattur Aavo Pikkus ja pikamaajooksja Ern Sellik. Kuriotsumina võib nimetada, et esimestena esinevad selles nimikirjas mitmed Teises maailmasõjas langenud tuntumad sportlased.

T. Peensaar Rootsi korvpallimeeskonnas

Samagaegselt kui rootsi korvpall on arenenud suureks spordiks, on eestlaste sa selles vähenenud. Seda rõhustavam on asjaolu, et meil on pärast mitmeaastast mõnna jällegi üks eestlane rootsi rahvusarvdes: Södertälje div. I klubi põhikoosseisu kuuluv Toomas Peensaar võitis oktoobris osa maavõistlusest, kus rootsi noored (Sverige U) võitsid Norra A-meeskonna 70-58.

eesi keelt ei tunta, küll aga tuntake Soome keelt, mis on tegelikult eraldunud eesti keelest, tuleks meie keelteadestlasi võtta selgitamisele keelesuguluss baskid keelega.

Aug. Ots

Edukas lahendus udu kõrvaldamiseks

Udu tekitab üle maailma kõikjal tül ja raskusi. Eriti on ta takistuseks liiklusaladel. Lennukid ei saa planeetkondidalt ega korrapäraselt lennuväljadele maanduda. Seda- muna on uduga samuti tõsiselt raskendatud, kui paljud katsetatud ning otsustatud, võimatus udu kõrvaldamiseks. Kuid senised meetodid pole olnud kuigi tõhusad. Peale muu on need eestunud liiga kulukaiks.

Vilmasel ajal on aga Taani tehnilise õlikooli insenerid Verner Jensen ja Pelle Klinkenbergil läinud korda laboratoorseil katseil udu kaotamiseks leida uut, odavat ja efektselt moodust. Uurijad kasutasid selleks reservuaari 100-protsendilise niiskuse sisaldavusega. udu tekitati sel teel, et lasti pidevalt õhk läbi keeva vee voolata. Seejuures väljastati veel laadur, kuld küllastusi siis jälle külmaks õhus. Sel viisil tekkis udu koondati ühte toru ja juhtis seda siis kuni 8000-voldilise pingega elektriväljale. Selle katse juures kudas

kogu tekkinud udu vähem kui ühe minuti jooksul.

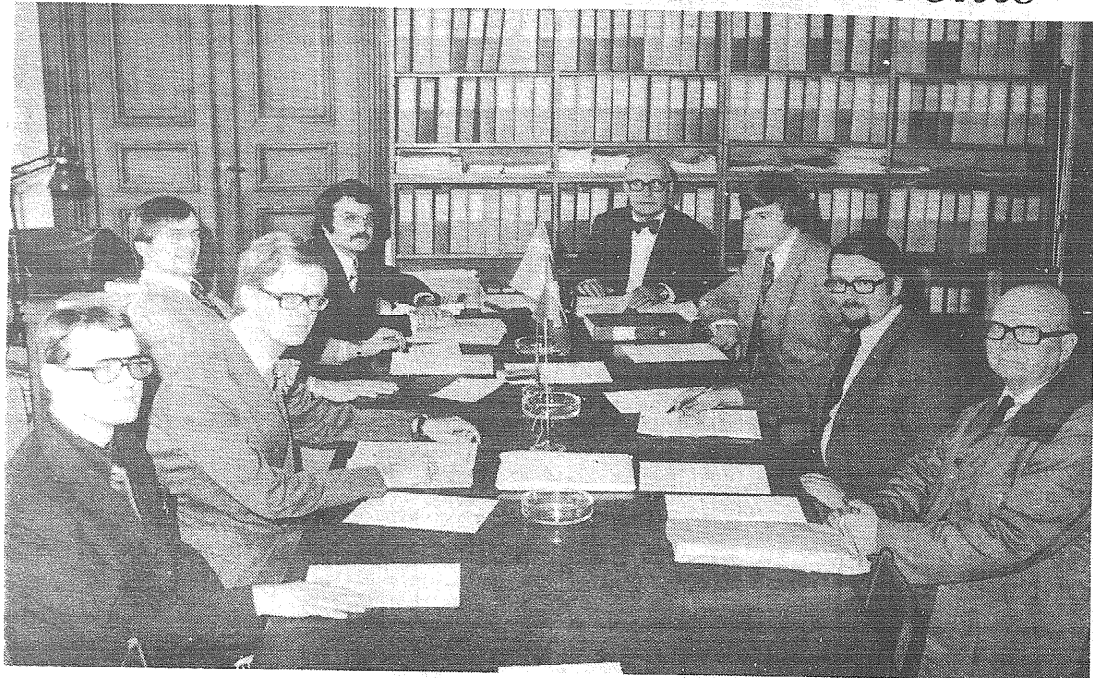
Kulude suhtes vihvavad arvestust sellele, et udu kõrvaldamiseks taolise meetodi kasutamisel vajatakse üsna vähe elektritenergiat. Selgus ka mõõtmisel, et ühe kuubimeetri uduühku puhastamiseks oli vaja alnult pisut enam kui kolm vatti voolu ja see teostus ühe sekund jooksul. Eriti mõeldisel on udu kõrvaldamiseks vajalik alnult tingimus, et udu saaks juhitud läbi elektrivälja.

Taani uurijad katsetavad juba kuni 10 000 voldiga ja veelgi võimsama elektripingega ning loodavad, et lähemas tulevikus leiab see probleem eduka praktilise lahenduse, mis udu ohu täielikult kõrvaldab.

J.J.

USA-s, Floridas, suri 18. okt. dr. Ing. Otto G. Lellep, sünd. 29. sept. 1894 Vana-Võidus Viljandimaal.

Antikommunistlik töökonverents

Stockholmis viibis nn. anti-kommunistliku maailmaliidu WACL käesoleva aasta esimees Carlo Barbieri Filho Sao Paulost.

Ta viibib praegu ringreisil Euroopas. Rootsi vabausliidu ja WACL Rootsi osakonna poolt kor-

raldatud info-kokkutulekul andis Barbieri ülevaate poliitilisest olukorrast Ladina-Ameerika ja WACL tegevuskavast ja projektidest.

Stockholmist sõitis ta Kopenhaageni, kus ta võttis osa Sahharovi-tribunalil kokkutulekust.

Pildil töökonverents. Vasakult rootsi noorte vabausliidu esimees Tommy Hansson, moderaatide erakonna esindaja Folke Højmar, Swedish Industry Information direktor Bertil Wedin, Carlo Barbieri Filho, WACL Rootsi osakonna

esimees Arvo Horm, sama osakonna poliitsekretär Lars Eric Nyman, peasekretär Anders Larsson ja trükise Argument förlaget ja rääti toimetaja Svante Hjerstrand.

Stockholmi ürituste kalender

Eesti Kulturi Koondises registreeritud üritused:

Laup., 8.nov. kl. 13–18, Mady Valnu mosaiik-näituse avamine Valls-Eesti Galeris, Lilla Nygatan 8. Näitus jääb avatuks 27. nov.

Laup., 8.nov. kl. 19.00 ja pühap. 9.nov. kl. 17.00, Pinna Studio teatritendused. H. Raudsepp

"Roosad pillid" Södra Teatris.

Laup., 8.nov. kl. 18.00, Valmulk laulukoht Eestl Majas.

Pühap., 9.nov. kl. 14.30, SET-i kella-vile-tee Operaterrasseni pidusaalis.

Laup., 15.nov. kl. 14.00, Ants Murakini mälestusnäituse avamine Eestl Majas. Näitus jääb avatuks kuni jõuludele.

Laup., 15.nov. kl. 18.00, Läänlaste ja hiidlaste koosviibimine Eestl Majas.

Laup., 22.nov. kl. 15.00, Muusikaline pärastlõuna Jakobil kiriku koguduse saalis, Malmorgsgat. 5-II. Esinevad M. Leet, S. Purre, A. Otema, R. Raidve.

Laup., 23.nov. kuni pühap., 30.nov. Karu Lipkonna 30 a. tegevusjuubel. 22.nov.–23.nov. Näitus, jõululaat j.m. Noortekodu ruumides Eestl Majas. 30.nov. Karu Lipkonna juubelpidu Eestl Maja piduruumides.

Laup., 29.nov. kl. 18.00–16.00, Leida Rives – juubelinäituse avamine, õli, graafika ja gobelään, Valls-Eesti Galeris, Lilla Nygatan 8. Näitus kestab 17. det.

Laup., 29.nov. kl. 17.00, "Naeru palgal" pajatades – Asta Williams esineb ABF-i Sandleri saalis, millele järgneb koosviibimine E. Majas.

Balti Komitee aastakoosolekult Loomisel uus organisatsioon inimõiguste kaitse aktsiooniks

Oktoobri keskel koos olid Balti Komitee aastakoosoleku avas esimees Birger Hagård, kes oma avasõnavõttega märkis, et ta mõeldud poolaastal on summutatud olud nli oma õlikoolitööse Linköpingis ka Balti Komitee aktsioonides tagasihoidlik olema oma doktoritöö lõpliku valmistamiseks eest-tu. Ta on nüüd aga välja tõstnud põhilised ja kavad, kuidas saavutada paremat koostööd Skandinaavia nende organisatsioonide vahel, kes taotlevad demokraatlike vabaduste kaitset totalitaarsete liikumiste, eriti N. Liidu poliitiliste domineerimisatõluste ja õnnestus-256 vastu.

Kinnitati komitee 1974-75 tegevusaruanne. Juulgeolekukonverentsi aktsioonid tuleb lugeda nüüd lõpetatuks. Viimased memorandumid ja materjalid saadeti delegatsioonidele juunis.

Komitee vaitlejad olid võimalik pressikaartidega sissepääs Helsingi lõppkokkutuleku hoonesse, kust kaasa toodi kogu materjal ja dokumentatsioon. Balti Komitee poolt koordineeritud juulgeolekukonverentsi aktsiooni raamides levisi materjali kaheksas eri keeles kokku 25 000 eks.

Eripublikatsioonist ilmus kaks trüki, mis kõik on laiali saadetud. Kogu materjale, ajalehelõikeid ja konverentsimaterjale ka 18 000 lk. mis nüüd üle antakse Balti Arhiivile. Aktsiooni kulud olid ca 80 000 krooni.

Komitee võttis oma esindajatega osa Luzerni inimvabaduste kaitse konverentsist, Euroopa Liikumise ja Euroopa Aktsioonikomitee kokkutulekust Pariisis, Strasbourgis ja Kehlis. Läänemere ühingu sekretär Hoffman oli pikemat aega haige autotõrjuse tagajärjel, on nüüd aga parananud ja ühingu aastaraamat ja ajakirja Mare Balticum sisu koondindeks on trükitud ilmus. Antikommunistliku

maailmaliidu aastakongressist võtsid osa A. Horm ja I. Larsson. Skandinaavia jätkati Sahharovi apelli levitamist eriti Norras, Taanis ja Soomes. Norras ilmus publikatsioonide seeria Fri informasjon, mille toimetaja on Jon Skard. Seeria väljaandena nr. 10 ilmus ülevaade Leedust välja püüsenud Simas Kudirka protsessi ja aktsioonide kohta.

Seda brošüüri levitati 20 000 eks. Järgmine brošüür käsitleb ka balti riike. Stockholmis korraldati 1975 suvel erinõupidamine Hässelby konverentsile saanud nimetate balti poliitikute, publitsistide ja orgide esindajatega.

Komitee tegevuskava näeb ette eeltoodu The Baltic States kolmanda trüki väljaandmiseks, mis sisaldaks ka kokkuvõtte juulgeolekukonverentsi balti aktsioonidest. Koostööd Rootsi Vabausliiduga asutakse organiseerima kontaktikomiteed Rootsis, kes aitaks kaasa rahvaste enesemääramisõiguse ja inimvabaduse aktsioonidega töötavatele orgidele Euroopas ja USA-s.

Võetakse osa Euroopa Vabausliidu, Euroopa Liikumise ja teiste kontaktorgide konverentsidest, samuti järgmisest WACL kongressist. Samuti jälgitakse eestlaste kokkutulekut Baltimore.

Koos Rootsi vabausliiduga ja teiste orgidega on asutud eeltoodu tegema faktide-bülletääni väljajandmiseks rootsi keeles, mis käsitleks olukorda Ida-Euroopas ja rahvusvahelise kommunismi aktuaalseid küsimusi. Nende küsimuste tegevate orgide infokonverents toimub novembri keskel Jönköpingis.

Võeti vastu eelarve 20 000 krooni suurus. Uueks komitee liikmeks valiti publitsist ja ajaloolane Nils Uthörn Udde a laast. Valiti tagasi töötamiskord. Esimees Birger Hagård, abiesimehed Arturs Landsmanis ja Jozas Lingis, peasekre-

tär ja bürojuhataja Arvo Horm, sekretär Bertil Häggman, laekur Kalju Lepik. Revidentideks valiti Martin Juhkam ja Anders Larsson. Balti Arhiivi juhatus kinnitati BA poolt ette pandud kujul Esimees William Muid, abiesimehed Bruno Kalnins ja Alf Åberg, konsulent Ago Pärtel, sekretär Imant Rebane, laekur Artur Landsmanis, liikmed Arvo Horm, Jozas Lingis, Arvo Mägi, Karl Ristikivi. Arhiivi juhataja Kalju Lepik.

Sahharovi rahvusvahelisest tribunalist Kopenhaagenis võtsid osa Rootsi ERN esindajana August Koern Kopenhaagenist, BK esindajana Anders Larsson Stockholmist ja Ingemar Larsson Malmöst, Rootsi Vabausliidu esindajana Christopher Jolin ja Kurt Bergström. ERF-i esindas ajakirjanik Adelaide Lemberg.

Mao hoiatas Kissingeri

NEW YORK (VES) – Hilina juht Mao Tse-tung võttis ootamatult Kissingeri külaskäigul Pekingisse vastu USA välisministri, et viimast hoiatada leppepoliitika eest N. Liiduga, teatavasti USA ajalehed, mao kriipsutanud alla N. Liidu katkestamatut agressivsust globaalses ulatuses ja rõhutanud, et USA ei võida koostöö kaudu mitte midagi.

Mao kutsus Kissingeri endale külla just siis, kui Kissinger ise oli kutsunud vastuvõtuks Pekingi diplomaatide, kaasa arvatud N. Liidu saadik. Vastuvõtt toimus Hilina Kissingeriga. Kissinger olevat Hilina juhtide ees "detentet" pöödnud kaitsja, kuid ta polevat saavutanud seiles osas mingit "vastukülla".

"Kassari" suur menu Göteborgi festivalil

Göteborgis, Skandinaaviat hii-gelareeni, toimus laupäeval, 25. oktoobril suur sisserrändajate festival, millest võttis osa 30 rahvuslühisgruppide kokku 500 tegelasega. "Den stora folkfesten" meelitas ligemale 8000 pealtvaatajat kohale ja kava kestis viis ja pool tundi.

Festivali korraldajaks oli Sisserrändajate Kultuursentrum (In-vandrarnas Kulturcentrum), kes on juba mitmeid aastaid festivali korraldanud Stockholmis. Sel aastal viidi aga kõik esinemised kokku ühele õhtule ja see osutus ülimalt vahelduvaks ja värvirikkaks. Göteborgi publik jälgis huviga sissurandajate ja ajaliselt pikka kava.

Skandinaviat areenile koondati rahvakunstirühpe kogu Rootsiast. Ainuke Stockholmist tuli kohale neli bussitüki tegelasi. Esinenud trupid pakkusid publikule näiteid kõikidest nendest "võrasteist" rahvustest, kes elavad Rootsis sisserrändajate ja avaldavad pulbitsevat tegevust siinsete eluaval-dustes kõrval.

Tohulole areenile oli üles seadud neli suurt lava, kust vaheldumisi pakuti laulu, muusikat ja tantsu. Kirevat ja kiire tempoga kava teadustas Göteborgi publiku lemmik Hagge Gelgert. Rohkete ja värvirikkaste rahvatüüpe luu toodi hästi esle kühme liikleva prozhektori valgustuse.

Kulgi kava oli väga pikk, ei väsinud publik. 8000-pealine rahva-hulk suutis veel pärast viietunnist kava osa võtta festivali lõpp-punk-tist, kus pealtvaatajaid kutsuti tantsima koos 800 rahvarilises esi-ne-jaga rahvamuusika -orkestrite saatel.

Eesti rahvamuusikat ja rahva-tantsu tõi "Kassari" noor tegela-kond külaskostiks. Göteborgi festi-valle reisis 40 rahvatantsijat ja pillimeest Stockholmist. Esinemise sel tervitas publik "kassarilasi" sooja ja pikke aplausiga, mis muutus veelgi elavamaks pärast küm-nemündist efektiivse tempoga kava, kus mitmes sõbris ja vahel-

duvals asendisi tutvustati eesti rahvatantsude valikut.

"Kassari" on käesoleval aastal sooritanud mitu menukat esine-mist. Suvel toimus suikatus esine-mine Eesti õlilõplaskonna suve-pilevadei Metsakodus. Võttis osa 12 paari ja kolm pillimeest. Hillasulav toimusid Stockholmis ühe nädala jooksul Barnens Dagil juubelpidu-stused, kuhu kutsuti ka eesti rahvatantsijad osa võtma. Västerås-i Eesti seltsi sügispeole tõi "Kassa-ri" samuti sisukat külakosti.

Detsembriliku esimestel päeva-del on "Kassari" palutud Södra Teatri väikesele lavale, et äsja valminud väikeses stuudios sisustada kahte koguhtut.

Praegu on nii noored kui vane-mad "Kassari" liikmed ette val-mistamas kahe-tunnist kava Stockholmil publikule. Ohtut tahe-takse esitada rahvapäga, kuu on tantsu, rahvamänge, laulu ja rahvamuusikat. Ka seda üritust korraldab Sisserrändajate Kul-tuursentrum, et rootslastele tutvustada teiste maade kultuuria-valdusi. (EPL/TS).

Medal eesti raamatule Moskvas

Augustikuu lõpul toimus Mosk-vas suur raamatunäitus "Raamat 75", kus oli välja pandud 30 000 trükitis paljudes maailma keeles. Näitusest võttis osa üle 500 kirjastuse ja firma 40 riigist. Esitatud olid ka LRO ja Unesco kirjastus-organid. Auhindamisel anti hõbe-medal Eestis väljaantud Fr. R. Keutzwaldi muinasjutule "Miks Tallinn valmis ei tohi saada" ning D. Vaaranid poseem "Ülemiste va-nake ja noor linnaehitaja". Selle "Ühisele" ja "Oktoobri" trükikojas valmistatud raamatu oli kunu-danud kunstnik Vilve Toili.

Leinas ja kurbuses teatame oma vanemate surmast.

Hea isake

Albert Laretei

Sünd. 22/4 1878 Kaarlis

Surm. sügisel 1960 Karksi-Nuias

Kallim kõigist emake

**Pauline
Wilhelmine
Laretei**

N-na Lomp

Sünd. 19/6 1882 Lausel

Surm. 31/10 1975 Mustamäe, Tallinnas

"Õndsad omma nee koolnu, kes Issandas kooliva"
(Joh. Ilm. r. 14:13)

Mõlemad maetud Ev. Luteri usukombe järele armastatud kodulinna Tartu Maarja kalmistule.

GERDA GLÖCKNER

Sünd. Laretei
perekonaga L.-Saksamaal

KOIDU LEETMA

Sünd. Laretei
perekonaga Tallinnas Mustamäel

Armas vend ja mehevend

**Helmut
Mamberg**

Sünd. 11/1 1906 Paides
Surm. 31/10 1975 Stockholmis

Mälestavad sügavas leinas

**MEERI
OTTO
ERNEST**

Matusealatus toimub neljapäeval, 13. novembril kell 14.15 Tronsi kalmistul.

Armast

**Liisa
Mäehans'u**

mälestab sügavas kurbuses

ARTUR SIKK
abikaasaga

Vaikselt lahkus meie armas isa ja vanaisa

**Eduard
Tammerman**

Sünd. 29/8 1893 Kurkses
Surm. 30/10 1975 Kumlas

Sügavas leinas

**LAPSED
JA LAPSELAPSED**

Matusealatus toimub reedel, 7. nov. kl. 12 Kumla kirikus.

Igavesele unele suikunud meie armas liige

Prof. dr. phil.

Karl Mölder

Surm. 24/10 1975 Heisingis

Mälestab sügavas leinas

KORP! REVELIA

Südamlilik kaastunne Ragnarile ja tema perekonnale tema isa

**Johannes
Inkapööl'i**

surma puhul.

GUNNAR JUUSE

perekonnaga

Südamlilik tänu sõpradele, TMS'i laulumeestele ja endistele töökaaslastele, kes minu isa

Arnold Juuse

viimsest teekonnast osa võtsid ja tema kirstu lilled ning pärgadega kaunistasid.

GUNNAR JUUSE

perekonnaga

Meie südamlilik tänu kõigile, kes meie armsa poja ja venna

**Hillar
Vrooman'i**

ärasaatmisest nii soojalt osa võtsid ja tema kalmu nii paljude pärgade ja lilledega kaunistasid.

**EMA JA ISA
VEND JA ÕDE**

KIRIKUTKE

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Jakobis peapiiskopliku kog. aastap. jumalat. 9/11 kl. 14, õp. Troost USA-st, orelli H. Kilsk, laululehed. Pärast koosv. Malmtoorg. 6.

GÖTEBORG: S:t Paulis surnute. jumalat. 16/11 kl. 14, õp. Wilund, solist, orelli Gustafsson, armulaud, laululehed.

HELSINGBORG: Kärnpunktenis jumalat. 15/11 kl. 16.30, õp. Laantee, A. Laur ja Lauri noorte kvartett.

KOPENHAAGEN: Tauseni kirikus jumalat. 15/11 kl. 14, õp. Laantee, A. Laur ja Lauri noorte kvartett.

LANDSKRONA: Johannese kirikus jumalat. 16/11 kl. 17, õp. Laantee, A. Laur ja Lauri noorte kvartett. Kohvilaud.

LUND: Petersgårdenis jumalat. 16/11 kl. 18, õp. Laantee, A. Laur ja Lauri noorte kvartett.

MÄLMÖ: Saksa kirikus jumalat. 16/11 kl. 12.30, õp. Laantee, A. Laur ja Lauri noorte kvartett.

ÖLFSTRÖM: Kirikus jumalat. 14/11 kl. 18, õp. Laantee, A. Laur ja Lauri noorte kvartett. Koosv. kohvilaud.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai peakirik, 9/11 kl. 11 liturgia, kl. 13.30 ülemp. Arbo Naela 1. surma-aastap. puhul hingepalve tema haual Metsakalmistul. Preester Suursõtt.

SOOME

ORTODOOKSIKIRIK

BORAS: Õhtuteen. 8/11 kl. 17 Caroli kog.maja ortod. kabelis ja liturgia 9/11 kl. 10 samas, ülemp. Juhkam.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Maja, Walling. 34, vaimulik lauluõhtu 8/11 kl. 18, Abel Mölder Göteborgist, nais- ja segakoor, Lauri kvartett.

STOCKHOLM: Eesti Nelipli Kirik, Brävallag. 11, pühapäevakool 9/11 kl. 10, jumalat. kl. 11, Abel Mölder Göteborgist, koor ja kvartett. 11/11 kl. 9 palve- ja piiblit.

STOCKHOLM: Normalmali Bapt. Kirik, Norrtullag. 37, jumalat. 9/11 kl. 14, A. Vaim, O. Leema.

ALINGSÅS: KFUM, Östra Kyrkog. 8 B jumalat. 9/11 kl. 11, S. Niholm, õdede duett.

BORAS: Biåbandi saalis jumalat.

Korp! Revelia lugupeetud liiget

Prof. dr. phil.

Karl Mölder'it

mälestab leinas

**EESTI
KORPORATSIIONIDE
LIIT**

Kui esineb

surmajuhutam

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

A.C. Andersson

Begravnings- och
Eldbegravningsbyrå

Östra Larmgatan 14, Göteborg

Pöli vastu NK P-maja

Tel. 031/11 53 06 - 11 90 46

Korter 23 41 E2 - 18 69 41

Erilise
Eestikalmistul
matusealatused

lat. talveperioodil muudetud ajaga, laup. kl. 17 ja pühap. kl. 11.

ESKILSTUNA: Elumi kapella, Helenig. 2 jumalat. 9/11 kl. 11, Saara ja Lindma.

GÖTEBORG: Smyrna, Parkg. 1, piiblit ja palvet. 8/11 kl. 15, S. Niholm, 9/11 kl. 15 A. Hell, solist H. Villsaar, koor. 15/11 ja 16/11 H. Vilholm New Yorgi reisisst.

GÖTEBORG: KFUM, Parkg. 11 jumalat. 9/11 kl. 11, Kristuse surma mälest., H. Nyman. Piiblit ja palvet. 8/11 kl. 15 ja 12/11 kl. 13.

HALMSTAD: Bapt-Kirik, Karl XI väg 49 jumalat. 9/11 kl. 16, V. Kubja.

HELSINGBORG: Korskyrkan, Trädgårdsg. 19, jumalat. 9/11 kl. 14, Elsa Roos.

NORRKÖPING: Betania, Bräddg. 54 palvet. 8/11 kl. 17. Tabernaakel, Kungsg. 26 jumalat. 9/11 kl. 13, kohal. vennad.

UPSALA: Immanueli Bapt.-Kirik, Bangårdsg. 11 jumalat. 8/11 kl. 14, A. Vaim ja O. Targama.

USA...

Alg. lk. 1

kogu uueks esimeheks määrati kindralleitnant Brent Scowcroft, kes juba pikemat aega on tegutsenud Henry Kissingeri "parema käena" ja kes ka edaspidi tõenäoliselt teeb seda, mida välisminister soovib.

Ja uueks CIA ülemjuhatajaks sai USA praegune informatsioonibüroo juhataja Pekingis, George Bush.

Peale selle tegi praegune viitsepresident Nelson Rockefeller teatavaks, et ta ei kandideeri viitsepresidendi kohale järgmistel presidendivalimistel. Oletatakse, et põhjuseks on pankrotis New York, kuhu Ford ei taha paigutada ühtki ekstra dollarit. New York omakorda on Rockefellerile südamelehedane küsimus, kuna ta on varem olnud sääl kuberner. (EPL/JA).

Kongress...

Alg. lk. 1

dukorra vormiliselt ise vastu datud oli 107 organisatsiooni, kulutati mitu tundi just kodukorrale ja protseduurile enne kui asuti praktilisele tööle. Ka seekord leiti, et selliste vaidluste ärarajamine "ei ole demokraatlik".

Kõigele tulevõrgile alguses vaatamata kulges kongress edasi juba rahulikus töomeeleolus ja selle lõpul võis peasekretär prof. Tarmo Oja kokku võtta: "On tehtud rohkem head tööd". Tema ettepanekul otsustati neljas kongress kokku kutsuda 1978 kevadel, kusjuures ettevalmistavasse komisjoni valiti Alur Reimans, Heinrich Mark ja Alfred Põldma.

Järg teisel.

Veteran jäi auto alla

SYDNEY (MK) - Sydneys jõi roheline tulega tänavat üle minnes peatusmärgi mitte respektiivis auto alla. Vabadussõja veteran skautspataljoni Aleksander Rille, kes paisas maha.

Ta parem jalg murdis ja õlg sai vigastada. Õnnetuse põhjustanud auto ei peatanud ja sõitis edasi, nagu poleks midagi juhtunud.

Aleksander Rille on hästi halgas paranenud, kuid haavure vtab oma aja.

Kohalik elu

GÖTEBORG

Jõulu-koosviibimine

Göteborgi Eesti Pensionäride Ühingu jõulu-koosviibimine toimub Eesti Majas 15. detsembril kell 14. Kavas on vaimulik talitus, ühislaul jõulutoitudega ning loterii. Kohtade ettetellimisi võetakse vastu hiljemalt 8. det. telefonidel: Vebri - 15 08 68 ja Pahl - 23 11 24. Osavõtt on tasuta ja võimalik ainult ühingu liikmel.

GÖTEBORG

Jõululaat

Laupäeval, 8. nov. ja pühapäeval, 9. nov. toimub Eesti Majas, E. Seitsi ruumes käsitööde müük Põhjalatruud-Kalevipoeg liipkonna naisringi korraldusel. Tombola, serveeritakse kohvi. Müük on avatud laupäeval kl. 12-17 ja pühapäeval kl. 12-18.

LÖUNA-ROOTSI

Klubitohtud

Löuna-Rootsi Eesti Maja Klubi õhtud toimuvad neljapäeviti kl. 17-21 Eesti Majas Lundis, S:t Petri Kyrkogatan 17. Kõik tere tulnud!

STOCKHOLM

Ettekandetohtu

Eesti Naisringi kokkutulek toimub kolmapäeval, 12. nov. kl. 17.30 Eesti majas. Ettenähtud dr. Klaasseni ettekannet filmi näitamiseks liikkub edasi referendi soovakske sõrutmise tohtu. Tema asemel esineb ettekandega teatri alaloo Anne-Mari Asker.

Surma-otsus Eestis

Moskvast teatavad väliskorrespondendid, et Eestis on surma mõistetud taksojuhi suruks lõomise eest Jüri Arusti nimeline eestlane.

Mõrv olnud ühenduses röövimisega. Arusti kaaslane mõistet 15 aastaks vangi.

N. Liidu MVD-ministri Stshelokovi seletuse järele olevat N. Liidus nüüd organiseeritud kuritegevus liikideeritud.

Surmanuhtlus Eestis oli teadaolevalt 21-ne hukkamine tänavu.

Agapovi ema alustas näljastreiki

Valentin Agapov, kes mõõdnud aastal palus rootsi võimudel astüül, on arstanud suurt tähelepanu oma katsetega N. Liidust saada slla oma abikaasat, tütar ja em.

N. Liidu võimud on keeldnud, väites, et Agapovi abikaasa töötas strateegiliselt tähtsas tehases. Perekond elab Agapovi ema pensionist, kuna abikaasa Ludmil-la on vallandatud.

Valentin Agapov ise töötab freestijana ühes metallitehases Arboga ja ta on ähvardanud sooritada enesemõrva otse vene suursaatkonna ees Stockholmis. See oleks protest vene ametivõimude keeldumise vastu.

Nüüd on Moskva lähedal Kallningradis, kus elab perekond Agapov, alustanud näljastreiki Agapovi 66-aastane ema, kes muuseas on raskest neeruhalga.

Rohked rootsi organisatsioonid, eriliselt ja ka rootsi esindajad Moskvas on pöördunud nõukogude võimude poole palvega, et perekonnale võimaldataks taastühine mine Rootsis.

Televisioniprogramm

TV Lõrdag

9.15 Let's talk business. Färg. Suomenkieliset ohjelmat: Finskeprika program: .30 Tapahtumia. 0.00 Moreeni 5 oea. 1.40 Karibu - fyra epoker i Tanzania historia. Färg. 4. Tanzania och framtiden. Textat. 2.10 Karibu. 4. Jeremiah Mwanyiliu - tekstarbetare i Tanzania. 2.30 Por favor 2. Färg. 3.00 Tennis: Stockholm open - semifinalerna. Färg. Bengt Grive. 7.30 Aktuellt i veckan. Textat. Färg. 7.55 Helgmissbön. Färg. Från Immanuel Lutheran Church i Almelund, Minnesota. 8.00 TV-nytt, väder. 9.05 Tungviktor. Färg. 1922 fanns bara ett 100-tal sjoefanter. I dag finns det 30 000. Hur kommer det sig? 9.30 Från A till Ö. 1.00 Karusellen. Färg. 3.30 Jorden runt på 80 dagar. Färg. Del 5. 4.00 Karusellen. Färg. 1.00 Aktuellt, väder. 1.30 TV-nytt. 1.35-22.35 Kojak. Färg.

TELEVISION 2

Dagrepris: 4.00 Herrskap och tjänstefolk. Färg. Dagpris: 5.00-16.00 När kärnkraften kom till Simpevarp. Färg. 7.25 TV-nytt, väder. 7.30 Sesam. Färg. Godbitar ur det amerikanska barnprogrammet "Sesame Street". 8.00 Lördags. Färg. Idealföräldrar - finns det? 8.30 Kristus Valre: Estradakrobatik från Öst, uklad. Färg. 19.30 Rapport med väder. 20.00 En iskall i Alexandria. Engelskt drama från 1958 som utspelas i andra världskrigets skugga. Regi: J. Lee-Thompson. 2.05 Gary Engmans program. Färg. Gäst är den danska författarinnan Susanne Brögger som skrivit den uppmärksammade boken "Fräls oss från kärlek". 2.25 TV-nytt, väder. 3.00-23.25 Lördagsfarsen: Rhoda. Färg. 4. "Föräldramöte".

TV Söndag

9.00 Por favor 2. Färg. 9.15 Jordbruk -75. Färg. Behövs skogen på gården? Suomenkieliset ohjelmat: Finskeprika program: 6.45 Uuttavilka. Nyhetsvecka. 1.05 Laulu laaja kotimaa. Värl. Sängens vidsträckt hemland. Färg. 1. Kalevalatraditionen lever. 1.30-11.45 Ravinta ja Ihumts. Värl. Vilides osa: Valkuaialneet. Kost och motiön: Äggvitämmen. Färg. 4.10 Fokus. Textat. Färg. 4.40 Arvingarna. Färg. 4. Kollaps. 5.30 Jorden runt på 80 dagar. Textat. Färg. Del 5. 6.00 Kontakt med tecken. Textat. Färg. 3.20-17.00 Familjesener. I går kväll hos Ewamay och Jens. 7.15 Inge' nytt under solen: Good old days. Färg. Engelsk music-halunderhållning från City Variety Theatre i Leeds. 8.00 TV-nytt, väder. 8.05 Försök inte med mej. Svensk ängfilm från 1945. Regi: Börje Larsson. 9.30 Vilken dag - sångstund från Göteborg med Solveig Strand-Frills, freklängen samt ungdomar från Björngårdsvillan. Färg. 9.00 Goster som talar. Färg. Som kanske inga andra lalar folk i Nepal genom att gestikulera - ett minne från en tid, då det talade ordet var farligt ur politisk synpunkt. 9.10 Människans framsteg. Färg. 7.

Det majestätiska urverket. 21.00 Aktuellt, väder. 21.30 TV-nytt. 21.35-21.45 Söndagskväll, kyrkoh. Anders Akerlund och kammarkören Mixturen. Färg.

TELEVISION 2

10.20 Bille I. Färg. 10.30-11.00 Försöksprogram: Om tädningen. Färg. 6. Titt in i tryckeriet. 12.00 Tennis - från finalen i Stockholm Open. Bengt Grive. 16.15 Lyckliga schweizerostar - amerikansk filmfars från 1938 med Heilan och Halvan. 17.25 TV-nytt, väder. 17.30 Mumindalen. Färg. 11. På väg tillsammans. 17.40 Finska folksågar. Färg. 5. Den kloka haren. 17.50 Ögonen - tecknad serie om några av våra viktigaste kroppsdelar. Färg. 18.00 Varför måste man dö. Många barn tänker på döden, de vill tala om den och ställa frågor. 18.30 Tidshill. Färg. Berndt Ahlqvist, Olle Stenholm och Peter Werner. 19.00 Mamma - pappa - barn. Färg. Hur står man emot barnens krav på moderiktiga kläder, senaste sortens cyklar, högre och högre veckopeng etc? Kamraterna får, men är inte deras föräldrar lika pressade? 19.30 Rapport med väder. 20.00 Familjeteater: Pojken med guldbyxorna. Färg. Första delen. Manus och regi: Lef Krantz efter Max Lundgrens bok. 20.30 Sportspegeln. 21.00 Titt en läkare. Italiensk dokumentärteater. Del I. Manus och regi: Flavio Nicolini. I rollerna: Bruno Cirino och Renato Mori. 22.00 TV-nytt, väder. 22.05-22.10 Innan vardan. Färg. Lillie Antonsson, fiskarhustru från Öckerö.

TV Måndag

Skol-TV: 9.00-9.10 Switch on, Åk 3. 9.45-10.05 Vid Medelhavet, Åk 5. 3. Bondy. 10.10-10.25 Over grenserne: Danska. Färg. 1. Familjen Olsen tar på ferie. 13.50-14.50 Familjesener. I går kväll hos Ewamay och Jens. 14.30 Folkkriget i Angola. Färg. 15.25 Alarnas vandring. Färg. 15.40-16.25 Den svenska drömmen om sommartorget. Färg. 16.30-17.00 Halvtem. Färg. 17.55 Meddelanden. 18.00 TV-nytt, väder. 18.05 Karino. Färg. 4. Vännen. 18.30 Sveriges magasin. Färg. 19.30 Superantenn - det största rörliga föremål människan byggt. Hur blir den till, har den någon framtid? Reportage från Kockums. Färg. 20.20 Porträtt av en flyktling. Färg. Del 3. 21.00 Aktuellt, väder. 21.30 TV-nytt. 21.35-22.55 Musik på Sing-Sing Färg. Reportage från fångelset Sing-Sing, delvis filmat av fångarna själva. Programmet kulminerar i en konsert på Thanksgiving Day med medverkan av bl a Joan Baez, B.B. King, The Voices of East Harlem och Jimmy Walker.

TELEVISION 2

Dagrepris: 15.30 Mamma - pappa - barn. Färg. Dagpris: 16.00-16.35 Bakom rubrikerna. Färg. 17.25 TV-nytt, väder. 17.30-18.00 Kroppen - Jan Bergquist om hur vi ser ut inuti. Färg. 1. Vad är det som håller oss uppe så att vi inte är platta som pannkakor? 19.10-19.20 Bille I. Färg. 19.30 Regionala nyheter. 19.30 Rapport med väder. 20.00 "Segera är vias". Färg. En film om ett kolonialimperiums fall - Angola - av Per Sandén och Rudi Spee. Nyhetsrapporterna berättar så gott som dagligen om det krig som i dag rasar i Angola - den här filmen ger bakgrunden. Den 11 no-

vember blir Angola självständigt. Men Angola blir inte fritt för det, kampen fortsätter för det totala oberoendet. 21.00 Tusen och en hand. Färg. Marockansk långfilm från 1972. Temat för filmen är hur ett hantverksfolk, troget sina traditioner och sin kultur, exploateras. 22.15-22.30 TV-nytt, väder.

TV Tisdag

Skol-TV: 9.00 Förnuft och känsla, Åk 2, gymn. 2. Spektakel. Försöksprogram: 9.30-9.55 Om - Kabotey 5 år från Ghana. Färg. Skol-TV: 10.00 Switch on, Åk 3. 10.10-10.25 Over grenserne: Danska. Färg. 1. Familjen Olsen tar på ferie. 11.00-11.30 Por favor 2. Färg. Skol-TV: 12.20-12.40 Musik i det som finns. Färg. 1. Vi går ut och letar, Åk 4-6. 12.45 Under Davids stjärna, Åk 5-6. Färg. 1. Jerusalem - helig stad. 13.10-13.30 I Latinamerika, Åk 6. Färg. 3. Hoppet dör sist. 13.35-13.50 Let's talk business, Åk 1-3, gymn. Färg. 14.00-14.25 Lärarprogram: Laborativ matematik, Åk 1-4. 3. Mätningar. Försöksprogram: 14.30-14.55 Om - Kabotey 5 år från Ghana. Färg. 16.30-17.00 Halvtem. Färg. 17.55 Meddelanden. 18.00 TV-nytt, väder. Sportdags: 18.05 Frisksportarna, vad sysslar de med? Färg. Ulf Schenkmans. 18.20 Tennis II. Färg. Olika träningsmetoder, volley, smash, skruvar och stoppbollar. 18.30 Sveriges magasin. Färg. 19.30 Sängavansen flykt. Färg. 1987 startade ett 10-årsprojekt med vetenskapsmän från Amerika och Kanada om sångsvanen. 20.00 Musik ur flammorna - program kring Dmitrij Sjostakovitj, den nyligen bortgångne förgrundsgestalten inom den sovjetiska musiken. Färg. 21.00 Aktuellt, väder. 21.30 TV-nytt. 21.35 Skymningsång. Färg. Del 3: Efter regn. I rollerna: Vivien Hellborn, Andrew Keir, Paul Young, James Grant, Roddy McMillan. 22.20-22.35 Let's talk business. Färg.

TELEVISION 2

Dagrepris: 15.30 Innehållaren. Textat. Dagpris: 16.00-16.25 Rhoda. Färg. 4. "Föräldramöte". 17.25 TV-nytt, väder. 17.30-18.00 Kroppen. Färg. 2. Varför måste vi andas? 18.40 Familjelagen. Textat. Färg. Vem ska ha vårdnaden om barnen? I rollerna: Aino Taube, Ingrid Bostrom, Ulf-Håkan Jansson, Jan Jönsson. Dessutom medverkar advokat Lef Silversky. 19.00 Kontakt med tecken. Färg. Textat. 19.20 Regionala nyheter. 19.30 Rapport med väder. 20.00 Herrskap och tjänstefolk. Färg. 13. Smärtsam fred. (September 1918). I rollerna: David Langton, Simon Williams, Meg Wynn Owen, Lesley-Anne Down, Hannah Gordon m fl. 20.55 Anslagsstavlan. Färg. 21.00 Filmkrönika. Färg. "En kvinna under påverkan", "Vänner emellan" och "Nashville", amerikansk film om country and westernmusikens Mecca. I programmet intervjuas regissören John Cassavetes och den kvinnliga huvudrollsinnehavaren Gena Rowland. "En kvinna under påverkan" och regissören Claude Sautet från "Vänner emellan". 21.35 Kvällsöppet. Färg. Sievert Öholm. 22.30-22.35 TV-nytt, väder.

TV Onsdag

Skol-TV: 9.00 Dags, Åk 1-6. Färg. 9.20-9.40 Efter gymnaslektionen. Färg. Teknik och naturvetenskap. Skol-TV: 10.10-10.30 Familjepolitik och familjerätt. Gymn. 12.20-12.40 Syd- och Östasien, Åk 9. Färg. 2. Japan i dag. 12.50-13.05 Let's talk business, Åk 1-3, gymn. Färg. 16.30-17.00 Halvtem. Färg. 17.55 Meddelanden. 18.00 TV-nytt, väder. 18.05 Vår fantastiska värld. Färg. 18.30 Sveriges magasin. Färg. 19.30 Angår dig musiken? Färg. Sjostakovitjs Trio nr 2. Liana Isakade, violin, Ko Iwasaki, violoncell, och Staffan Scheja, piano. 20.10 Fokus. Färg. 20.40 Försten sist. Färg. 1. Den djävulska tävlingen om barnen. Serie för alla åldrar med många korta scener och sketcher om det djävulska tävling vi ständigt befinner oss i från första skriket till sista andetag i livets stora varuhus. Medv. Christer Banck, Gösta Bredefeldt, Lena Söderblom. Manus: Bodil Malmsten. Regi: Birgitta Zachrisson. 21.00 Aktuellt, väder. 21.30 TV-nytt. 21.35 Familjesener. I går kväll hos Marten och Tobias. 22.15-23.10 Kapten Colinet. Färg. 5. Mot Moskva. I rollerna: Henri Lambert, Pierre Santini, Francois Dyrek, Max Vialle, Enrico Salvatore.

TELEVISION 2

Dagrepris: 15.30 Gyllene år. Färg. Andra avsnittet handlar om läkaren Gösta. Han är gift med Agneta, journalist. De har inga barn. Bor i 4-rumslägenhet. Dagpris: 16.30-17.10 Dom kallades ståtare. Färg. 17.25 TV-nytt, väder. 17.30-18.00 Kroppen. Färg. 3. Maten som vi äter - vart tar den vägen? 18.20 Regionala nyheter. 19.30 Rapport med väder. 20.00 TV 2 teatern: 70-talets människor av Peter Watkins. Färg. Nordisk samproduktion. Medv. Jette Jørgensen, Inge Lundgren, Erik L. Christensen, Anne-Kathrine Holm, Elisabeth Hastrup, Fredrik Rils Petersen, Christian Rostenstrand Koux, Margit Carlsfeld-Krause. 21.10 TV-nytt, väder. Färg. 22.15-23.00 Kvällsöppet - Sievert Öholm. Färg.

TV Torsdag

Skol-TV: 9.45-10.00 Teknik i vardagslivet, Åk 2-3. 4. Mekanik. 10.10-10.30 1800-talslitteratur: Individ och samhälle. 1. Romanen som film. Gymn. 12.00 Dags, Åk 1-6. Färg. 12.20 Naturkunskap, Åk 1, gymn. Färg. 4. Det stora pusslet. t3 12.45-13.05 Polska bilder, Åk 5. 13.10-13.30 Förnuft och känsla, Åk 2, gymn. 2. Spektakel. 13.35 Händelser och budskap, Åk 9. 1. Rullgardinen. 14.00-14.55 Vad vet vi om utvecklingsstörda? 3. Till Stig. 16.30-17.00 Halvtem. Färg. 17.55 Meddelanden. 18.00 TV-nytt, väder. 18.05 Barnjournalen. Färg. 18.30 Sveriges magasin. Färg. 19.30 Bota miljön inte människan! Färg. Om företagshälsovård, forskning och arbetsmiljö. 20.10 Arvingarna. Färg. 5. Extra giftermålsställand. 21.00 Aktuellt, väder. 21.30 TV-nytt. 21.35-22.05 Sportextra. TELEVISION 2 Dagpris: 15.30 Estradakrobatik. Färg. 17.00 Försöksprogram: Om - Kabo-

tey 5 år från Ghana. Färg. 17.35 TV-nytt, väder. 17.30 Kroppen. Färg. 4. Hur kan vi tänka, göra olika saker, se och höra. 18.00 Jordbruk -75. Färg. Konkurrensen om vattnet. 18.30-19.00 Pojken med guldbyxorna. Textat. Färg. 19.20 Regionala nyheter. 19.30 Rapport med väder. 20.00 Dokument utifrån. Färg. Internationella reportage. 20.30 Två och en flygel. Färg. Lite minnen och några låtar tillsammans med Hjärdis Petterson och Berndt Egerbladh. 21.00 Utmäningen. Färg. "Gud kan varken läka kropp eller själ". Uppsalaläkaren Molits Eriksson utmanar örebropastorn Sven Nilsson om kristendomen och själavård. Programledare Per-Arne Axelsson. 21.30 De stora uppfinnningarna. Färg. Information om vinterns serie om uppfinnningarnas historia. 21.35 Kvällsöppet - Sievert Öholm. Färg. 22.30-22.35 TV-nytt, väder.

TV Fredag

Skol-TV: 10.00 Switch on, Åk 3. 10.10 Händelser och budskap, Åk 9. 1. Rullgardinen. Försöksprogram: 10.35-11.00 Om - Janet 7 år från Ghana. Färg. 11.00 Bille I. Färg. Skol-TV: 12.00-12.15 Teknik i vardagslivet, Åk 2-3. 4. Mekanik. 12.20-12.40 Musik i det som finns. Färg. 2. Vi bygger ett jätteinstrument, Åk 4-6. 13.10-13.35 TV-teater för mellanstadiet. Färg. "Det är jag, Juan", Åk 4-6. 14.00-14.25 Lärarprogram: Laborativ matematik. 3. Mätningar. Försöksprogram: 14.30-14.55 Om - Janet 7 år från Ghana. Färg. 16.30-17.10 Dom kallades ståtare. Färg. 17.25 TV-nytt, väder. 17.30-18.00 Kroppen. Färg. 3. Maten som vi äter - vart tar den vägen? 18.20 Regionala nyheter. 19.30 Rapport med väder. 20.00 TV 2 teatern: 70-talets människor av Peter Watkins. Färg. Nordisk samproduktion. Medv. Jette Jørgensen, Inge Lundgren, Erik L. Christensen, Anne-Kathrine Holm, Elisabeth Hastrup, Fredrik Rils Petersen, Christian Rostenstrand Koux, Margit Carlsfeld-Krause. 21.10 TV-nytt, väder. Färg. 22.15-23.00 Kvällsöppet - Sievert Öholm. Färg. 21.00 Aktuellt, väder. 21.30 TV-nytt. 21.35 Djur i Europa. Färg. Om brusenans bröllopsceremoni. 22.50-23.05 Hjärtarna från Telemarken. Färg. Engelsk långfilm från 1994/95. Regi: Anthony Mann. TELEVISION 2 Dagpris: 15.30-16.30 Kvällsöppet. Färg. 17.25 TV-nytt, väder. 17.30 Kroppen. Färg. 5. Nu är hela kroppen nästan färdigbyggd! 18.00 Den förtrollade kofferten. Färg. 10. Tillbaka till det förtutna. 18.15 Månen - tecknad saga av James Thurber. Färg. 18.30 Paper Moon - amerikansk komediserie. Färg. 2. "Plussa och gangra". 19.00 Sifferlekten. Färg. Programme-dare: Bo Sigheden. Domare: Carl-Erik Frøberg. 19.20 Regionala nyheter. 19.30 Rapport med väder. 20.00 Nygammat. Färg. Bosse Larsson bjuder på kända tongångar tillsammans med Bröderna Lindqvist och gäster. 21.00 Fredagsdeckaren: Baretta. 21.50 Araber och israeler. 2. Möte i Sinal. Färg. 22.30-22.35 TV-nytt, väder.